

תוכן העניינים

5	פתיחה לפרשות המשכן
14	המסרים העולים מהפתיחה

פרשת תרומה

פרק כה

15	הציווי על הבאת התרומה
17	הציווי על עשיית ארון העדות והכפורת
22	הציווי על עשיית השולחן
24	הציווי על עשיית המנורה
28	המסרים העולים מפרק כה

פרק כו

29	הציווי על עשיית יריעות המשכן
31	הציווי על עשיית קרשי המשכן
32	הציווי על עשיית הפרוכת והמסך
34	המסרים העולים מפרק כו

פרק כז

35	הציווי על עשיית מזבח העולה
36	הציווי על עשיית קלעי החצר
37	המסרים העולים מפרק כז
38	סיכום פרשת תרומה

פרשת תצוה

39 הציווי על לקיחת השמן למנורה

פרק כח

40 מינוי אהרן ובניו לכהנים

42 הציווי על עשיית בגדי הכהנים

44 הציווי על עשיית האפוד

46 הציווי על עשיית החושן

51 הציווי על עשיית המעיל

53 הציווי על עשיית הציץ

54 הציווי על עשיית בגדי בני אהרן ומשיחתם

55 המסרים העולים מפרק כח

פרק כט

57 פתיחה

61 לקיחת אהרן ובניו, הלבשתם ומשיחתם

62 פר החטאת

64 איל העולה

64 איל המילואים

68 סדר העבודה בכל שבעת הימים

69 קרבן התמיד

70 השראת השכינה בישראל

71 המסרים העולים מפרק כט

פרק ל

73 הציווי על עשיית מזבח הקטורת

76 המסרים העולים מפרק ל

77 סיכום פרשת תצוה

פתיחה לפרשות המשכן

דיבור ה' למשה בהר

פרשה זו נאמרה למשה מפי ה' לאחר מתן תורה, בהיותו בהר סיני - שהרי נאמר בפסוק האחרון בפרשת משפטים: "וַיָּבֹא מֹשֶׁה בְּתוֹךְ הָעָנָן וַיַּעַל אֶל הַהָר וַיְהִי מֹשֶׁה בְּהָר אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה" - ובפרשת כי תשא (שמות לא, יח) נאמר: "וַיִּתֵּן אֶל מֹשֶׁה כְּכֹלֹתוֹ לְדַבֵּר אֵתוֹ בְּהָר סִינַי..." - נמצא שהפרשות שבתווד: תרומה, תצווה ותחילת כי תשא, נאמרו למשה בהר סיני.

לאור זאת נציין את חשיבותה של פרשה זו בשני דברים: האחד - שנאמרה סמוך למתן תורה, והשני - שמשה שמע אותה בהר. דבר זה מייחד את פרשיות המשכן מכל התורה כולה, שכן את שאר דברי התורה שמע משה מבין שני הכרובים.

במהלך לימוד פרשה זו נשמיע לילדים מדי פעם שדברים אלו שמע משה רבנו בהר, במשך ארבעים הימים שבהם לא אכל ולא שתה. אמנם לפי רש"י פרשה זו נאמרה לאחר חטא העגל, אך אנו נלמד לפי סדר הפסוקים ומבנה הפרשיות, שהציווי על המשכן בפרשיות תרומה ותצווה נאמר למשה לפני מעשה העגל, כפי שכתב הרמב"ן בפרשת צו: "וַיַּעַל דָּרֶךְ הַיָּשָׁר נִצְמוּהָ מֹשֶׁה בְּמִלְאֶכֶת הַמִּשְׁכָּן קוֹדֵם לְמַעֲשֵׂה הָעֵגֶל". כך הדברים יתיישבו על ליבם של הילדים בצורה ברורה.

בנוסף, ברצוננו ללמד את הילדים שהמשכן לא בא כתיקון חטא העגל בלבד אלא כרצון ה' לשכון בישראל לכתחילה, כפי שעולה מהפסוק בסוף פרשת יתרו "בְּכֹל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲזַכֵּיר אֶת שְׁמִי...", ופירש רש"י: "אשרה שכניתי". כך עולה גם מדברי חכמינו ז"ל על דברי יעקב לבניו לפני מותו: "...הֲנֵה אֲנִי מֵת וְהִיא אֱלֹקִים עִמָּכֶם..." - שדורשים

שיעקב מודיעם שלאחר שיצאו ממצרים יקימו משכן וה' ישכון בתוכם, ודבריו של יעקב אבינו היו כמובן לפני חטא העגל.
וזו לשון חכמינו ז"ל **במדרש רבה** (לג, ח):

"בשעה שהגיע זמנו של יעקב אבינו ליפטר מן העולם קרא לבניו, אמר להם: היו יודעין שהקדוש ברוך הוא עתיד לומר לבניכם לעשות משכן... עתיד הוא לומר לכם 'ועשו לי מקדש' והוא יורד ומשרה שכינתו בתוכם..."

אהבת ה' לעמו ישראל ורצונו לשכון בתוכם

פרשות המשכן מעידות על אהבת ה' לעמו. ה' רוצה לשכון ולדור בתוך בני ישראל, כפי שנאמר בפסוק ח': "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". ואמרו חכמים **במדרש רבה** (לד, ג):

"אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: אתם צאני ואני רועה... עשו דיר לרועה שיבוא וירעה אתכם... אתם כרם ואני שומר... עשו סוכה לשומר שישמור אתכם... אתם בנים ואני אביכם... כבוד לבנים כשהן אצל אביהם וכבוד לאב כשהוא אצל בנו... לכך נאמר: 'ועשו לי מקדש'."

וב**מדרש תנחומא** (ט) נאמר:

"זה שאמר הכתוב: 'אהבתי אתכם אמר ה'... אמר הקדוש ברוך הוא: ראו כמה חבבתי אתכם, מן הארץ עד לרקיע - מהלך ת"ק שנה... שהנחתי את הכל [כל הבריאה] ואמרתי לכם... עשו לי יריעות עזים ואבוא לשכון אצלכם..."

השראת שכינת ה' בישראל היתה גם המטרה של יציאת מצרים, כפי שנאמר בפרשה הבאה (שמות כט, מו): "וידעו כי אני ה' אלקיהם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם..."

מהפסוקים ומהמדרשים שהבאנו, אנו למדים שני דברים:

(א) עצם אהבת ה' לעמו - רצון ה' להיות עם עמו.
(ב) הביטוי המעשי של האהבה - ה' רועה את העם, מדריכו ושומר עליו.

שני עניינים אלו חשובים גם לתחושות הילד:

תחושת הילד שהוא אהוב מאפשרת לילד להאמין בעצמו, והמפגש עם אהבת ה' לעמו מקנה לילד ביטחון ואמונה שה' יעזור לו וישמור עליו (ואמנם הפסוק מדבר על אהבת ה' לכל העם, אך היא כוללת כמובן כל יחיד ויחיד. במהלך לימוד הפסוקים נציין את אהבת ה' לעמו וכן את אהבתו לכל יחיד ויחיד).

בדברנו עם הילדים על רצון ה' לשכון בישראל נסקור את התהליך שהוביל להשראת השכינה בישראל, תהליך שתחילתו בהבטחת ה' לאברהם בתחילת פרשת לך לך: "וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גָדוֹל...", והמשכו ביציאת מצרים שבה נהיינו לעם, במתן תורה שבו קרבנו ה' לעבודתו, ושיאו בפרשתנו ובפרשות הבאות - בשכינת ה' בתוך עמו, וכפי שכתב הרמב"ן בתחילת פרשת תרומה: "...מעתה הנה הם לו לעם והוא להם לאלקים... והנה הם קדושים, ראויים שיהיה בהם מקדש להשרות שכינתו ביניהם".

מכיוון שענין אהבת ה' לעמו הוא לב כל הפרשה, נדגיש אותו במהלך לימוד הפסוקים, ובכך תיווצר אורה מרוממת שתלווה אותנו בכל לימוד הפרשה.

בעוסקנו באהבת ה' לעמו נוכל להזכיר את המושגים: 'אהבת ה' לעמו', 'רצונו לדור עמהם', 'רצונו להשגיח עליהם' וכדו', בתמימות, בלי לנסות להסביר.

המשכן – חיזוק האמונה בשכינת ה' בתוך ישראל

כפי שהסברנו, המשכן הוא בית לה' בקרב עמו. לאור זאת נדבר עם הילדים על כך שהעניינים הקשורים במבנה המשכן וכליו, כולם לכבוד ה': עריכת לחם על שולחנו, הדלקת מנורה לכבודו, הקטרת קטורת המפיצה ריח נעים ועוד. נדגיש כי המשכן היה חזק ויציב, והיה מלא יופי והדר, דברים המורים על נתינת כבוד לה' (כפי שעולה מפשטם של הפסוקים בכל הפרשה).

רעיון זה כתב האברבנאל בתחילת הפרשה:

"ובדי להסיר מלבנות בני ישראל האמונות הכוזבות האלה [שה'] מנותק מהגשמיות ולא ישגיח בבני אדם] ציוה שיעשו לו משכן קדוש ומקודש כאילו הוא יתברך בעצמו ישכון בתוכם, שיאמינו עם זה כי א-ל חי בקרבם והשגחתו העליונה דבקה עמם... ובהיכל היה השולחן והמנורה ומזבח הקטורת, כאילו הם בלים לשרת לפני מלכו של עולם, לא שהיה הוא יתברך צריך לדבר מכל זה הלילה וחם, אלא להשריש בנפשותם כי ה' אלקים מתהלך בקרב מחניהם..."

לפי הסבר האברבנאל, הקדוש ברוך הוא ציוה לעשות לו משכן וכלים לשרת לפניו כדי להשריש בליבות בני ישראל את האמונה שה' מתהלך בקרב מחניהם ומשגיח עליהם.

רבי יצחק עראמה כתב רעיון זה בצורה חריפה בספרו **עקדת יצחק**:

"...וגם יאמרו [הפילוסופים] כי מי שאינו יושב ושובן בקרב העם המונהגים ממנו - אי אפשר שיוכל להשגיח ולכוון היטב בענייני הנהגתם ופדטיהם... ולזה [בגלל טענותיהם] הכתיב לעצמו עניינים המורים היותו יתברך אצלם כמלך החכם, החסיד והרחמן, היושב בתוך עמו באהל ובמשכן ושמה עמם ואוהב אותם. ומטיב להם בשמעם בקולו, ומוכיח ומייסר אותם בעברם רצונו..."

כלומר ה' כתב בתורה שהוא שוכן במשכן כדי לחזק את ישראל באמונה שהוא משגיח בעולמו ולבטל את דברי הפילוסופים הטוענים

שהוא נבדל מעולמו ולא משגיח עליו. אמנם בילדים טבועה האמונה שה' משגיח על העולם כולו, וממילא אין צורך להביא בפניהם את דברי העקדת יצחק ואין צורך להוציא מליבם את טענות הפילוסופים, אבל ודאי שהלימוד על שכינת ה' בישראל יחזק את האמונה התמימה שבליבם שה' משגיח ושומר על עמו.

בניית המשכן וכליו לכבוד לה'

בבואנו ללמוד עם הילדים את פרשיות המשכן נלמד שה' שוכן בישראל. המשכן, כליו והעבודות הנעשות בו נועדו לכבוד ה' השוכן במשכן, וכפי שכתב הרמב"ם במורה נבוכים (ג, מה): "ואחר כך הושמה מנורה לפניו לכבוד ולתפארת לבית...".

את תפקיד כלי המשכן נתאר באופן שאינו מופשט, כך שהילדים יוכלו להבין ולעכל את הדברים. לא נאמר שדרך השולחן יורד שפע פרנסה לישראל - שכן זו אמירה מופשטת מדי לילדים, אך נוכל לתאר את תפילתו של הכהן כאשר הוא מניח את הלחם על השולחן ומבקש מה' שיברך את בני ישראל בכל מעשי ידיהם ובתבואות שבשדותיהם, וכדו'.

החוזק והיציבות, היופי וההדר - לכבוד לה'

בפסוקי הציווי על עשיית המשכן מדגישה התורה את החוזק והיופי שבמשכן ובכליו, מפני שהם לכבוד לפני ה'.

החוזק והיציבות שבמשכן באו לידי ביטוי בחומרים שממנו היה עשוי, כמו: עצי שיטים שהם עצים חזקים, ובחיבורים הרבים של הקרשים - על ידי חמישה בריחים, טבעות ואדנים כבדים וכדו', וכפי שכתב הרלב"ג (בסוף פרשת תרומה): "שבית המקדש יחוייב שיהיה נבנה מאבנים יקרות אבני גזית... שיהיה רב הקיום.. והיה [המשכן] מעצי שיטים בימי משה...".

היופי וההדר שבמשכן באו לידי ביטוי בזהב הרב שהיה במשכן - בציפויים של הקרשים והכלים, ובכסף שבאדנים ובחישוקים, וכן

ביריעות התכלת, הארגמן ועורות האילים המאדמים. אפילו הנחושת היתה מובחרת. מבנה המשכן כולו ושילוב החומרים שבו יצרו יופי מיוחד.

בהמשך דבריו עומד הרלב"ג גם על חשיבות היופי והנוי במשכן:

"...שמצוה מן המוכרח לחזק הכנין ולרומם אותו... וזהו אומרו 'לרומם בית אלקינו' (עזרא ט, ט)... ולזה נחויב לכבדו מהוננו ושהוא [המשכן והמקדש, יהיה] בתכלית הגדולה והכבוד, ולזה נעשה זה המקדש. ביופי ונוי וטוב התיקון..."

המשכן – מעורר את האדם ליראת ה'

דיברנו על מעשה הכלים והעבודה בהם לכבוד ה' וכן חוזקו ויופיו של המשכן לכבוד ה'. נשאלת השאלה (אין כוונתנו להעלות שאלה זו בפני הילדים):

וכי ה' זקוק שניתן לו כבוד?

מדברי הרמב"ם וספר החינוך מתבאר שמטרת הכבוד היא לפעול עלינו ולחזקנו ביראת ה' ובהכנעה מפניו, מתוך כך נעבדהו ביראה ונקיים את כל מצוותיו.

וכך כתב הרמב"ם במורה נבוכים (ג, מה) ביחס למנורה:

"...ואחר כן הושמה מנורה לפניו, לכבוד ולתפארת לבית, כי הבית שדולקים בו הנרות תמיד, והוא נסתר בפרכת, יש לו בנפש [פועל על הנפש] רגש גדול. וכבר ידעת הדגשת התורה באמונת גדולת המקדש ויראתו, עד שיגיע לאדם התפעלות שפלות הרוח והכניעה בעת ראותו, ואמר 'מקדשי תיראו'..."

וספר החינוך (מצוה צח), בדברו על עריכת הנרות במקדש, כתב:

"שציונו השם יתברך להיות נר דולק בבית המקדש להגדלת הבית לכבוד ולתפארת בעיני הרואים, כי כן דרך בני איש להתכבד כבתיהם בנרות דולקין. וכל ענין ההגדלה בו כדי שיכניס האדם בלבו כשיראהו מורא ועונה..."

דברים דומים כתב **ספר החינוך** גם במצוות הקטרת הקטורת ומצוה קג): "משרשי מצוה זו, גם כן להגדיל כבוד הבית ולהיות מעלתו ומוראו על פני כל אדם..."

מורא זה של בני אדם יגרום להכנעת לבבות ישראל ולקבלת עול מלכות שמים, וכפי שכתב **ספר החינוך** (מצוה קפו):

"לפי שהשם ברוך הוא קבע מקום לישראל להביא שם קרבנות ולהכין שם לבכם אליו, ומתוך קביעות המקום והגדלתו ויראתו אל לב בני אדם - נפשם מתפעלת שם לטוב, והלבבות מתרככים ונבנעים לקבל שם מלכות שמים שלימה..." (וכעין זה כתב ספר החינוך במקומות רבים).

העולה מדברי הרמב"ם וספר החינוך, שהגדלת כבוד המשכן יוצרת בלב האדם תחושת יראה, כבוד והכנעה. לאור זאת נסביר את ענין היופי שבמשכן שהוא מעורר בלב הרואים התפעלות של הדר, רוממות ויראת ה'.

בלימוד פרשיות המשכן וכליו, נעורר את הילדים ליראת ה' ולעבודתו בכל לבבנו ובכל נפשנו.

האחדות שבבניית המשכן

נאמר בפרק לא פסוקים ב-ו: "רָאָה קְרָאתִי בְשֵׁם בְּצִלְאֵל... וְאֲנִי הִנֵּה נִתְתִּי אֶתוֹ אֶת אֶהְלִיאֵב..."

כתב רש"י (שמות לה, לד): "ואהליאב - משבט דן, מן היורדין שבשבטים, מבני השפחות, והשווהו המקום לבצלאל למלאכת המשכן, והוא מגדולי השבטים [יהודה], לקיים מה שנאמר: 'ולא ניכר שוע [עשיר, נכבד] לפני דל'".

מדברים אלו למדים אנו שהקדוש ברוך הוא חפץ שמקום שכינתו ייבנה דווקא על ידי כל שבטי ישראל יחדיו, החשובים כיהודה והפחותים כדן. דבר זה מלמדנו שהמשכן שייך לכל ישראל וכולם שותפים שווים בבניינו.

החכמה הרבה הדרושה לבניית המשכן

נאמר בפרק לא פסוקים ב-ו: "רָאָה קִרְאתִי בְשֵׁם בְּעֶלְיָאֵל... וְאָמַלְא אֶת־רוּחַ אֱלֹקִים בְּחֻכְמָהּ וּבְתַבּוּנָהּ וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה... וְאֲנִי הִנֵּה נֹתְתִי אֶת־אֶתְלִיאָב... וּבְלֵב כָּל חָכֵם לֵב נֹתְתִי חֻכְמָה..."

מפסוקים אלו אנו לומדים שמלאכת המשכן היתה מלאכה מורכבת וקשה, וכדי לעשותה כראוי, היה הקדוש ברוך הוא צריך למלא ברוח חכמה את עושי המלאכה.

חכמים ציינו שני דברים בעשיית המשכן שהיו מורכבים במיוחד:
א. עשיית המנורה מקשה אחת, כדברי רש"י (שמות כה, לא): "...לפי שהיה משה מתקשה בה..."

ב. אריגת הציורים על הפרוכת ועל יריעות התכלת מעשה חושב (ציורים שונים משני הצדדים), כפי שכתב רש"י (שמות כו, א): "ברובים היו מצוירים בהם באריגתן ולא ברקימה... אלא באריגה בשני כותלים, פרצוף אחד מכאן ופרצוף אחד מכאן, ארי מצד זה ונשר מצד זה..."

במהלך הפרשה נדבר עם הילדים על הצורך בעבודה יסודית, מתוכננת ומדויקת בעשיית כל מלאכה ומלאכה במשכן. נסביר שאם המשכן לא יהיה בנוי בדיוק מירבי הוא לא יראה בכל יופיו ותפארתו ואין זה כבוד לפני ה'. תוך כדי לימוד זה נקריא להם את הפסוקים מתחילת פרק ל"א בפרשת כי תשא המדברים על חכמת עושי המלאכה.

הניסים במשכן

במדרשים רבים, ובעקבותיהם ברש"י ובשאר המפרשים, ניתן לראות שהמשכן היה מלווה בניסים רבים: הנר המערבי במנורה דלק בלילה ובמשך כל היום, לחם הפנים היה חם וטרי מערב שבת לערב שבת, הבריה התיכון הסתובב מהקצה האחד עד הקצה האחרון, ועוד.

כהמשך לרושם הגדול שייווצר מהלימוד על השראת השכינה בישראל, בניית המשכן ברוב פאר והעבודה במשכן לכבוד ה', הלימוד עם הילדים על הניסים שהיו במשכן יוסיף אווירה של רוממות וגדולה בבית ה'.

אופן לימוד הפסוקים

פרשת תרומה מסודרת להפליא מבחינת הנושאים שבה, והיא כוללת תשעה נושאים:

א. הציווי על הבאת התרומה; **ב. הארון** - הנמצא בקודש הקדשים; **ג. השולחן** - הנמצא בקודש; **ד. המנורה** - הנמצאת בקודש; **ה. היריעות;** **ו. הקרשים;** **ז. הפרוכת והמסך** - המבדילים בין הקודש לקודש הקדשים; **ח. מזבח העולה** - הנמצא בחצר המשכן; **ט. חצר המשכן וקלעיו.**

הפרשה מתארת באופן מפורט ביותר כל כלי וכלי וכל חלק וחלק ממבנה המשכן.

נסביר היטב לילדים את הפסוקים ונדאג שהם ידעו את המבנה של המשכן בכללו ואת צורת כל כלי וכלי ותפקידו. עם זאת לא נתעכב יתר על המידה על כל פרט ופרט כדי לא להעמיס על הילדים. במקביל נדגיש את המסרים העיקריים שהזכרנו בהקדמה וכך ניצור אווירה מרוממת.

לדוגמא: בלימוד על הארון נדגיש את אהבת ה' לישראל, בכך שמדבר אלינו מבין הכרובים; בלימוד על המנורה נדגיש את הכבוד שאנו עושים לפני ה' בכך שאנו מאירים לפניו וכן את החכמה הרבה הדרושה בהכנתה; בלימוד על היריעות נדגיש את היופי וכדו'.

במהלך הלימוד כדאי להיעזר בתמונות, כדי שהילדים יוכלו לראות את המבנה באופן ברור ומוחשי.

לסיום, נתפלל שה' יצליח דרכנו בלימוד הפרשיות המיוחדות הללו ויזכנו להאהיב אותן על הילדים.

המסרים העולים מהפתיחה

1. חשיבותן של פרשיות המשכן - נאמרו למשה במשך ארבעים הימים בהם שהה בהר סיני.
2. רצון ה' במשכן הוא לכתחילה ולא בעקבות החטא.
3. אהבת ה' לעמו - רצונו לשכון בתוכם.
רצונו להשגיח ולשמור עליהם.
4. חיזוק האמונה שה' שוכן בישראל ומשגיח עליהם.
5. הכבוד שעושים לפני ה' במשכן מעורר את האדם ליראה את ה'.
6. החכמה הרבה שהיתה דרושה לעשיית המשכן.
7. הניסים שהיו במשכן מעוררים ליראת ה'.

פרשת תרומה

פרק כה

בפרקנו ארבעה נושאים עיקריים:

1. הציווי על הבאת התרומה
2. הציווי על עשיית ארון העדות והכפורת
3. הציווי על עשיית השולחן
4. הציווי על עשיית המנורה

הציווי על הבאת התרומה (פסוקים א-ט)

נאמר בפסוק ב: "דָּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לָבוֹ..."

כתב רש"י: "ידבנו לבו" - לשון נדבה, והוא לשון רצון טוב...".
והמלבי"ם כתב:

"...וה' רצה שתרומה זו תהיה מנדבת לב ורצון חפשי, לא על ידי שום הכרח... ובוה ביאר מה שכתוב 'מאת כל איש' - מציין שהנותן הוא בעל רצון ובחירה, ונותן במוב לבו...".

לאור דבריהם נדבר עם הילדים על כך שה' רוצה שנתרום למשכן מתוך רצון טוב ובאהבה.

נאמר בפסוק ג: "וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֲתָם..."

מפסוק זה ועד פסוק ז' מפרטת התורה מהם החומרים שהתבקשו

בני ישראל לנדב לבניית המשכן.

ה' בטוח בצידקתם של ישראל ויודע שינדבו באהבה וברצון את הדברים הנדרשים לצורך הבנייה, אפילו דברים יקרים ביותר. כך נחוקק בלב הילדים את הערכת ה' לעמו ישראל, ואת האהבה הגדולה של עם ישראל לקדוש ברוך הוא. אהבה זו הביאה אותם להתנדב בחפץ לב להביא מכספם, זהבם וכל חפציהם לתרומת המשכן על מנת שמלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ישכון בקרבם.

נאמר בפסוק ח: **"וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכְכֶם"**

פסוק זה הוא הפסוק המרכזי בכל פרשיות המשכן ובו טמונה מטרת המשכן. הוא מורה על האהבה הגדולה של ה' לישראל עמו ומתוך כך על רצונו לשכון בתוכם.

נזכיר שוב את דברי המדרש (שמות רבה לד, ג):

"כך אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: 'אתם צאני ואני רועה... עשו דיר לרועה שיבוא וירעה אתכם... אתם כרם ואני שומר... עשו סוכה לשומר שישמור אתכם... אתם כנים ואני אביכם... כבוד לבנים כשהן אצל אביהם וכבוד לאב כשהוא אצל בניו... לכך נאמר ועשו לי מקדש'."

בלימוד עם הילדים על המשכן נשתמש בביטוי הנזכר בפסוק **"וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹכְכֶם"**. יחד עם ביטוי זה נציין את האהבה של ה' לישראל כאב לבנו, ומתוכה את רצונו הגדול לשכון ולדור בתוכם.

נצביע על כך שאהבה זו היא המשך של תהליך שלם שהחל בבחירת ה' באברהם אבינו, נמשך בבחירתו בנו לעם ביציאת מצרים ונתינתו לנו את התורה, ושיאו - השראת השכינה במשכן.

נאמר בפסוק ט: "כָּל אֲשֶׁר אָנִי מֵרְאֶה אוֹתְךָ אֵת תְּבִנֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֵת תְּבִנֹת כָּל בְּלִיּוֹ..."

נשאל את הילדים: מדוע הראה ה' למשה את תבנית (צורת) המשכן ולא הסביר לו אותה בעל פה?
 נסביר שעשיית המשכן וכליו היתה מלאכה מורכבת מאד, הדורשת חכמה ודיוק רב, ולא היה ניתן לעשותה כראוי, מבלי לראות את תבניתה באופן ברור ומדויק.
 וכך כתב האברבנאל:

"...אמרו חכמינו ז"ל שהראהו ה' למשה בהר בראיה מוחשית נגד עיניו את תבנית המשכן ואת תבנית כל בליו, כאילו היו שם במציאות מוחשים. והיה הנם הזה אצלו [וסיבת הנס] כדי שיצייר תבנית המלאכה בשלמותה לצוות אותה לאומנים שיעשוה... יותר בשלימות ממה שיציירו אותם מפאת הדברים [על פי דיבור ה' המסביר בעל פה]..."

נאמר בהמשך הפסוק: "וְכֵן תַּעֲשׂוּ"

נביא את דברי הרמב"ן המסביר מדוע חזרה התורה ואמרה "וְכֵן תַּעֲשׂוּ" (שהרי כבר נאמר בפסוק ח: "ועשו לי מקדש"): "וכפל 'וכן תעשו' - כולכם, בזיונות וחריצות".

הציווי על עשיית ארון העדות והכפורת (פסוקים ג-כב)

הארון היה עשוי מעצי שיטים ומצופה זהב. מסביבו, בחלקו העליון, היה זר זהב. ברוחב הארון משני צידיו היו שני בדים (מוטות), בעזרתם נשאו את הארון. הכפורת (לוח של זהב) היתה כיסויו של הארון.
 על הכפורת משני צידיה עשו שני כרובים (דמות תינוק) פורשי כנפיים זה מול זה.

נאמר בפסוק י: "וַעֲשׂוּ אֲרוֹן..."

נסב את תשומת ליבם של הילדים לכך שהתורה מדברת על עשייתו של הארון לפני כל הכלים ולפני מבנה המשכן, היריעות והקרשים, ונשאל אותם מדוע?

נשמע את תשובותיהם ולאחר מכן נביא את דבריו של הרשב"ם:

"...בציווי [על עשיית המשכן] הוצרך לפרש עשיית הארון והשולחן תחילה, שבשביל הארון שהוא עיקר של 'ועשו לי מקדש' הוצרך לעשות משכן".

כלומר הרשב"ם מסביר שהארון מוזכר תחילה משום שהוא עיקר המשכן.

נשאל את הילדים, מדוע דווקא הארון הוא עיקר המשכן, נשמע את תשובותיהם ולאחר מכן נענה על פי מדרש תנחומא (ויקהל ח):

"בשעה שאמר לו משה לבצלאל: עשה משכן, אמר בצלאל למה הוא המשכן? אמר לו: להשרות שכינה בתוכו וללמד לישראל תורה. אמר בצלאל: והיכן התורה נתונה? אמר לו: כשאנו עושים משכן נעשה ארון. והוא התחיל בארון, שנאמר ויעש בצלאל את הארון..."

כלומר הארון נכתב תחילה מפני שהוא עיקר כל המשכן, שכן נמצאים בו לוחות העדות שעליהם כתובים עשרת הדיברות.

בלימוד זה נרחיב את הדיבור על חשיבותה של התורה וערכה הגדול. לימוד זה יחזק אצל הילדים את הכבוד לתורה ומתוך כך את האהבה אליה ואת הרצון ללומדה ולקיימה.

נאמר בהמשך הפסוק: "...עֲצֵי שִׁטִּים..."

ה' ציוה את משה לעשות את הארון מעץ שיטה, מפני שעץ זה הוא חזק במיוחד, וכפי שכתב הרלב"ג (הובא בהקדמה): "שבית המקדש יחוייב שיהיה נבנה מאבנים יקרות אבני גזית... שיהיה רב הקיום... והיה [המשכן] מעצי שיטים בימי משה..." (סוף פרשת תרומה).

נסביר שכל בניית המשכן וכליו נעשתה בצורה הטובה ביותר בכדי לתת כבוד למשכן, מפני שה' שוכן בתוכו. מפני זה נצטווה משה לקחת עץ חזק וטוב, כדי שהארון ישאר חזק ויציב לאורך ההליכה במדבר. נביא את שאלת המפרשים מהיכן הביאו בני ישראל את העצים, ונענה על פי דברי חכמינו ז"ל שבני ישראל הוציאו את העצים ממצרים. וכך כתב רש"י (שמות כה, ה): "...יעקב אבינו צפה ברוח הקודש שעתידין ישראל לבנות משכן במדבר, והביא ארזים למצרים ונטעם וציוה לבניו ליטלם עמהם כשיצאו ממצרים" (מדבריו משתמע שעץ השיטה הוא עץ חזק - מין של ארזים).

נאמר בפסוק יא: "וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ תִּצְפְּנוּ וְעָשִׂיתָ עָלָיו זָר זָהָב סָבִיב"

כפי שהזכרנו בפתיחה, גם היופי וההדר שייכים לכבוד המשכן. בהקשר זה נציין שלוש נקודות העולות מהפסוק: ציפוי זהב, זהב טהור ומובחר וזר זהב סביב.

בעניין הציפוי נאמר בפסוק "מִבַּיִת וּמִחוּץ תִּצְפְּנוּ", ומפשטות המילים משתמע שדפנות הארון העשויות מעץ מצופות בזהב מבפנים ומבחוץ. אולם חכמינו ז"ל דרשו שאין זו כוונת הפסוק, אלא הכוונה שארון העץ היה נתון בין שני ארונות זהב, והארונות היו נתונים זה בתוך זה. וכך כתב רש"י: "שלושה ארונות עשה בצלאל, שנים של זהב ואחד של עץ...". נביא את הילדים למצוא את הקושי בכפילות המילים: "וצפית", "תצפנו", ומתוך כך נגיע לדרשת חכמינו ז"ל המובאת ברש"י.

נאמר בפסוקים יג-יד: "וְעָשִׂיתָ בְּדֵי עֲצֵי שִׁטִּים... וְהִבַּאתָ אֶת הַבְּדִים בְּטַבָּעַת... לְשֵׂאת אֶת הָאָרֶן בָּהֶם"

הבדים היו מוטות עץ שבעזרתם נשאו הלויים את הארון בהליכתם במדבר. כלי המשכן ובראשם הארון היו שונים משאר המשכן - קרשיו, יריעותיו, עמודיו ושאר חלקיו - בכך שלא נשאום בעגלות, אלא על הכתף, בגלל כבודם וקדושתם. לא כל הלויים נשאו את הארון וכליו, אלא רק בני קהת, שהיו החכמים ולומדי התורה שבשבט לוי.

נאמר בפסוק טו: "בְּטַבָּעַת הָאָרֶן יִהְיוּ הַבְּדִים לֹא יִסְרוּ מִמֶּנּוּ"

בדעת זקנים מבעלי התוספות מבואר שדבר זה הוא לכבוד ארון ה':

"מפני קדושת הארון לא רצה הקדוש ברוך הוא שימשמשו בו להסיר הבדים ולהכניסם בטבעות, אבל [אלא] כשבאין לנושאו מחזיקין בראשי הבדים ונושאים, וכשמניחין אותו הולכין להם מיד מחמת אימת הקדושה...".

כלומר אם היה מותר להכניס ולהוציא את הבדים היו הנושאים נוגעים בארון ומתעסקים בו וה' רצה שלא יגעו בו כלל אלא ישאו אותו בלי להתעכב, ויניחו אותו מיד מבלי להתעסק בו.

נאמר בפסוק טז: "וְנָתַתָּ אֶל הָאָרֶן אֶת הָעֵדוּת אֲשֶׁר אָתָּן אֱלֹהִים"

"הָעֵדוּת" הם שני לוחות האבן שעליהם כתב ה' את עשרת הדיברות. עיקר המשכן הוא הארון, וקדושתו העליונה של הארון היא מחמת לוחות העדות המונחות בו. נמצא שעיקר המשכן כולו הוא לוחות הברית.

בטעם קריאת הלוחות 'לוחות העדות', נאמרו שני פירושים עיקריים: **רש"י** כתב: "[על שם] התורה, שהיא לעדות בניי וביניכם שצוית אתכם מצוות הכתובות בה".

רשב"ם כתב: "הלוחות שהם עדות וברית בין הקדוש ברוך הוא לישראל, לכך נקראו לוחות הברית".

פסוק זה הוא אחד מהפסוקים המרכזיים בכל הפרשה. נרחיב בלימוד פסוק זה ובכך נחזק את יחס הכבוד של הילד לתורה, למשכן ולקשר המיוחד בין ה' לעמו ישראל.

נאמר בפסוק יז: "וְעָשִׂיתָ כַּפֶּרֶת זָהָב טָהוֹר..."

הכפורת מכסה את הארון כדי שהלוחות יהיו שמורים ומוצנעים.

נאמר בפסוק יח: "וְעָשִׂיתָ שְׁנַיִם קָרְבִּים זָהָב מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם..."

הכרובים היו שתי דמויות כעין פרצוף של תינוק, העשויות מזהב. מלאכת הארון היתה מלאכת מחשבת ודרשה דיוק רב במידות הארון, בציפוי ובכפורת, אבל עשיית הכרובים היתה חכמה מורכבת יותר מכל המלאכות האחרות, מפני שה' ציוה לעשותם מקשה אחת, כלומר שיקישו על הזהב של הכפורת ויעשו ממנו את הכרובים.

נאמר בפסוק כ: "וְהָיוּ הַקָּרְבִּים פְּרָשִׁי כְנָפִים לְמַעַלָּה... וּפָנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו..."

מכיוון שכל עניין הכרובים הוא דבר מופלא ובו סודות נעלמים, לא נעסוק עם הילדים במשמעותם.

נאמר בפסוק כב: "וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שֵׁם וְדַבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכַּפֶּרֶת מִבֵּין שְׁנֵי הַקָּרְבִּים אֲשֶׁר עַל אַרְוֵן הָעֵדֻת אֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוֶּה אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"

כפי שהזכרנו בפסוק ח' ("וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכְכֶם"), ה' אוהב אותנו כאהבת אב את בניו ורוצה לדור עמנו. כשם שאב הדר עם בניו רוצה להדריך בדרך הישרה, כן ה' אלקינו רוצה להיטיב עמנו וללמדנו את מצוותיו הישרות. נדגיש שדיבור ה' עם ישראל - באמצעות משה - הוא הברכה הגדולה ביותר שהיתה במשכן, והוא המשך ישיר של דבר ה' לישראל שהופיע במתן תורה בהר סיני.

מיום הקמת המשכן דיבר ה' את תורתו ומצוותיו אל משה מבין הכרובים, וכך היה במשך כל השנים שבהן הלכו ישראל במדבר. עניין השראת השכינה הוא דבר מופשט ואחד מהסודות הגדולים בתורה. לא נעסוק במושג זה עם הילדים, אלא ניצור רושם מיוחד ביחס לאהבת ה' את עמו, ונתרכז בביטוי המעשי של השראת השכינה - המצוות שציוה ה' את משה בתוך המשכן מבין שני הכרובים.

מכיוון שהדיבור האלקי אל משה הוא עיקרו של המשכן, נרחיב בלימוד פסוק זה ומדי פעם נזכיר לילדים יסוד זה.

הציזוי על עשיית השולחן (פסוקים כג-ל)

השולחן שימש להנחת לחם הפנים. לשולחן היו ארבע רגליים ובראשו מסגרת, עליה היה מונח לוח עץ. בשני צידי השולחן היו מחוברים שני לוחות, העולים מעל גובה השולחן, והם הנקראים מנקיות. ללוחות חיברו קנים הנקראים קשוות, והם היו הבסיס לקערות של לחם הפנים.

נאמר בפסוק כג: "וְעָשִׂיתָ שְׁלֹחַן עֲצֵי שִׁטִּים..."

כפי שדיברנו על הכבוד לארון, שנעשה מחומרים משובחים, כן נדבר על השולחן, שנצטווה משה לעשותו מעץ משובח וחזק.

נאמר בהמשך הפסוק: "...אֲמָתִים אָרְבּוּ וְאֵמָה רָחְבוּ..."

פירושים שונים נאמרו על ההבדל בין מידות האורך והרוחב של השולחן, שהן מידות שלמות (אמתים, אמה) לבין מידות הארון, שהן מידות שבורות (אמתים וחצי, אמה וחצי).

נציין את הדיוק שהיה דרוש בעשיית השולחן, אולם לא ניכנס עם הילדים להבדל זה ונשאיר ציווי זה כחוק וגזרת מלך (כהמשך לשיטתנו שאין אנו אומרים טעם שאינו עולה מגוף הפסוקים, וכן מפני שחלק מהטעמים עוסקים במשל ובנמשל שאינם מדברים על פשט הפסוק).

נאמר בפסוק כד: "וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר..."

כאן נדבר על היופי וההדר שהיו בציפוי השולחן, בבדים, בזר ובטבעות הזהב, לכבוד לפני ה'.

נאמר בפסוק כט: "וְעָשִׂיתָ קְעָרָתָיו וְכַפְתָּיו וְקִשּׁוֹתָיו וּמִנְקֵיתָיו... זָהָב טָהוֹר..."

בפסוק זה נסכם את רכיבי הזהב שבשולחן: השולחן ובדיו, ואילו הזר, הטבעות, הקערות והכפות, הקשוות והמנקיות היו עשויים כולם מזהב.

נאמר בפסוק ל: "וְנָתַתָּ עַל הַשְּׁלֶחָן לֶחֶם פָּנִים לְפָנֵי הַמִּזְבֵּיךְ"

בפירוש השם 'לחם הפנים' נאמרו מספר פירושים: **יונתן בן עוזיאל** פירש לחם "גוואה", דהיינו - לחם פנימי - שנמצא בתוך הקודש.

רש"י פירש מלשון "פָּנִים", שכן הקערה שבה הונח לחם הפנים היתה פתוחה משני צדדיה, ולכן כאילו ללחם יש פנים שרואים לכאן ולכאן. ניתן לפרש לילדים כאחד משני הפירושים.

הלחם היה עשוי מסולת מובחרת ושני ניסים נזכרו בו: שנשאר טרי וחס מיום שישי לשבת שבשבוע שלאחר מכן, ושמעט ממנו היה מספיק כדי להשביע את הכהן האוכל ממנו.

כפי שהזכרנו בפתיחה, עריכת הלחם על השולחן שבמשכן היתה לכבוד ה': לכבוד המלך השוכן במשכן עורכים שולחן מלכים, עשוי מזהב ומעוטר בזר, ונותנים עליו לחם משובח, וכדברי **הרשב"ם**: "...לחם

הראוי לפני שרים - לחם נאה, כדכתיב: 'ולקחת סלת ואפית אותה'...". בכך אנו משרישים בנפשנו את האמונה שה' שוכן בתוך ישראל ומשגיח עליהם (על פי עקדת יצחק ואברבנאל שהבאנו בפתיחה). נוסף ונתאר לילדים את הכהן מניח את הלחם על השולחן ומתפלל לה' שיתן ברכה במזון ובתבואה של ישראל.

לא נעלה בפני הילדים את השאלה, מדוע עורכים לפני ה' לחם, הרי אינו גוף ולא צריך לאכול, אלא נאמר בפשטות שאנו עורכים את הלחם מפני שכך ציוונו ה' לכבודו. בכך נחזק אצל הילד את האמונה התמימה שה' שוכן בארץ ומשגיח עליה בכלל ועל עמו ישראל בפרט. נוכל להמשיך ולומר שבזכות שאנו נותנים כבוד לה' ועורכים לפניו שולחן של מלכים, ה' מברך אותנו.

הציווי על עשיית המנורה (פסוקים לא-מ)

למנורה היו שבעה קנים: קנה מרכזי ועוד ששה קנים מן הצדדים - שלושה קנים מצד ימין ושלושה קנים מצד שמאל. המנורה עמדה על בסיס הנקרא ירך. בחלקו העליון של כל קנה היו שלושה גביעים משוקדים (שצוירו עליהם קישוטים). מתחת לגביעים היתה צורה של כפתור מזהב ומתחתיו צורת פרח מזהב. החיבור של כל שני קנים עם הקנה המרכזי היה עשוי בצורת כפתור מזהב.

נאמר בפסוק לא: "וְעָשִׂיתָ מְנֵרֶת זָהָב טָהוֹר..."

מטרת המנורה היא להדליק נרות לכבוד ה' השוכן במשכן, וכדברי הרמב"ם במורה נבוכים (ג, מה): "וכן עשו מנורה לפניו, רוממות וכבוד לבית".

הכבוד שעושים לה' בהדלקת הנרות משפיע על התנהגותנו, כפי שהמשיך שם הרמב"ם:

כי הבית שדולקים בו הנרות תמיד, והוא נסתר בפרכת, יש לו בנפש [פועל על הנפש] רגש גדול. וכבר ידעת הדגשת התורה באמונת גדולת המקדש ויראתו, עד שיגיע לאדם התפעלות שפלות הרוח והכניעה בעת ראותו, ואמר 'מקדשי תיראו'..."

בהדלקת המנורה אנו גם מתחזקים באמונה שה' נמצא במשכן ומשגיח עלינו.

על פי יסוד זה נאיר לילדים את עניין המנורה ועשייתה בהידור, לכבוד לפני ה'. נציין את השוני של המנורה משאר הכלים שהיו במשכן: המנורה היתה כולה מזהב ואילו רוב הכלים היו עשויים מעץ מצופה בזהב.

נאמר **בהמשך הפסוק:** "מקשה תיעשה המנורה ירכה וקנה גביעה בפתרה ופתרה ממנה יהיו"

רש"י כתב בשם חכמינו ז"ל: "[המנורה תעשה] מאליה. לפי שהיה משה מתקשה בה, אמר לו הקדוש ברוך הוא השלך את הכבר [כיכר הזהב] לאור [לאש] והיא נעשית מאליה..."

עשיית המנורה היתה מלאכה קשה שדרשה חכמה רבה, כפי שעולה מהפסוקים בהמשך (שמות לא, ג-ד): "ואמלא אתו רות אלקים בכתמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה... לחשב מחשבת לעשות בזהב...". המורכבות בעשיית המנורה נבעה, בין השאר, גם מכך שהיה צריך להכין מנורה גדולה ובה הרבה חלקים (קנים, גביעים, כפתורים, פרחים וירד) שכולם עשויים מגוש אחד, על ידי הקשה בפטיש. עשייה זו דרשה תכנון וריכוז רב בכל שלב - לחשב את כל כמות הזהב לשלבים הבאים (שלא יוקדש יותר מדי זהב לחלק אחד של המנורה ועל ידי כך יחסר לחלק אחר).

נוסיף ונאמר שמנורה העשויה מקשה אחת היא המנורה היפה ביותר, ושעשייתה מקשה אחת יוצרת מנורה חזקה וציבה, לעומת מנורה המחוברת מחלקים שעלולה להתפרק יותר בקלות, וזהו מכבודו של ה' לבנות לפניו כלים טובים וציבים.

בלימוד זה נגדיל אצל הילדים את יחס הכבוד למלאכת המשכן, ומתוך כך נחנך ליראת ה' והכנעה מפניו.

לא נביא את דברי רש"י שמשה השליך לאש את כיכר הזהב והמנורה נעשתה מאליה, מכמה טעמים:

א. פשט הפסוקים הוא שאדם עשאה, שכן נאמר: "...עֲשֵׂה אֹתָהּ... וְרָאָה וְעָשָׂה בְּתַבְנִיתָם..." (שמות כה, לט-מ), ובמיוחד בפרשת ויקהל, שם נאמר: "...וַיַּעַשׂ אֶת הַמִּנְרָה" (שמות לז, יז).

ב. מהפסוק "וַיַּעַשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ" נלמדת מצוות עשה לבנות מקדש וכלים, כגון המנורה, ואם המנורה נעשתה מאליה, יוצא שבני ישראל לא קיימו מצוה זו בשלמות. וכך כתב המהר"ל בספרו גור אריה: "...ומכל מקום היה צריך למעשה משה, כי לישראל ציוה לעשות אותה ולא שתהיה לגמרי על ידי מעשה ה'..."

ג. ההסבר שהמנורה נעשתה על ידי חכמי הלב מגדיל את שבחם, שכן בעשיית המנורה נדרשה חכמה יתרה.

ד. אנו רוצים לחנך את הילד להתאמץ ולעמול בעבודת ה', ולא שיתרגל שה' עושה לנו נס כשאנו מתקשים.

נאמר בפסוק לז: "וְעָשִׂיתָ אֶת נִרְתִּיהָ שְׁבָעָה וְהָעֵלָה אֶת נִרְתִּיהָ וְהָאִיר עַל עֶבֶר פְּנֵיהָ"

נציין את הנס שנעשה במנורה, שהיה הנר המערבי דולק בלילה ועד סוף היום שלאחריו.

וכך אמרו חכמים במסכת שבת (כב ע"ב):

"...עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל... זו נר מערבי שנותן בה שמן כמידת חברותיה [שאר הנרות] וממנה היה מוליך ובה היה מסיים".

ופירש שם רש"י: "ובה היה מסיים - המבת הנרות, שדלק כל היום ואינו מטיבו עד הערב...".

לסיכום, נבקש מהילדים לציין את העניינים המורים על יופיה של המנורה (ועשייתה מזהב טהור, עשייתה מקשה אחת, הפרחים הכפתורים והגביעים והציורים שעל הגביעים) ונסב את תשומת ליבם לכך שמשא הצטווה לעשות את המנורה בתכלית היופי וההדר מפני שהיא לכבוד לפני ה'.

המסרים העולים מפרק כה

הציווי על הבאת התרומה

1. נדבת המשכן מרצון ובאהבה.
2. ראייה מוחשית של דברים עוזרת להבנתם בצורה הטובה ביותר - ה' הראה למשה את תבנית המשכן.
3. הדרישה לעשות את המשכן בזריזות.

הציווי על עשיית ארון העדות

1. הארון היה עיקר המשכן כיוון שבתוכו ניתנו לוחות הברית.
2. יחס הכבוד לארון - לא מסירים את הבדים.
3. הלוחות הם עדות לברית בין ה' לישראל.

הציווי על עשיית השולחן

לחם הפנים נשאר טרי במשך כל השבוע ומעט ממנו השביע את הכהן האוכלו.

הציווי על עשיית המנורה

1. החכמה הגדולה שנדרשה בעשיית המנורה - מקשה אחת.
2. בניית המשכן היא מצוות עשה והחובה לעשותה מוטלת על בני ישראל עצמם.
3. חינוך לעמל בעבודת ה'.

פרק כו

בפרקנו שלושה נושאים עיקריים:

1. הציווי על עשיית יריעות המשכן
2. הציווי על עשיית קרשי המשכן
3. הציווי על עשיית הפרוכת והמסך

הציווי על עשיית יריעות המשכן (פסוקים א-יד)

מספר כיוויים היו למשכן: יריעות תכלת וארגמן, יריעות עזים, עורות אילים מאודמים ועורות תחשים.

הכיסוי הראשון – יריעות תכלת וארגמן: מספרן - 10, אורך יריעה אחת - 28 אמות, רוחב - 4 אמות, כל חמש יריעות חוברו בנפרד והן נקראו מחברת. את שתי המחברות חיברו בעזרת קרסי זהב שנכנסו בתוך חמישים לולאות בקצה כל מחברת.

הכיסוי השני – יריעות עזים: מספרן - 11, אורך יריעה אחת - 30 אמות, רוחב - 4 אמות. גם בהן היו שתי מחברות: באחת - 5 יריעות, ובשניה - 6 יריעות.

המחברות חוברו על ידי חמישים קרסי נחושת, ועל ידי החיבור נוצר אורך של ארבעים אמה ביריעות התכלת והארגמן וארבעים וארבע אמה ביריעות העזים.

הכיוויים הנוספים היו עורות אילים מאודמים ועורות תחשים. רש"י מביא מחלוקת תנאים האם היו שני מכסים, אחד של עורות אילים והשני של עורות תחשים, או שהיה מכסה אחד שחציו עורות אילים וחציו עורות תחשים.

בלימוד הפסוקים העוסקים ביריעות, נציין שלוש נקודות: עניינן של

היריעות - כיסוי לשם כבוד, היופי וההדר לפני ה' והחכמה והדיוק שנדרשו בעשייתן.

נאמר בפסוק א: "וְאֵת הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֲשֶׂר יְרִיעֹת..."

כתב רש"י: "להיות לוֹ לִגְגַּ וּלְמַחֲצוֹת מַחוּץ לְקִרְשִׁים, שֶׁהִירִיעוֹת תְּלוּיֹת מֵאֲחֻרָיָהֶן לְכִסּוֹתָן".

גם היריעות נעשו לכבוד ה', שיהיה ביתו מוסתר ומוצנע מעיני כל.

נאמר בהמשך הפסוק: "...וְהַתְּכַלֵּת וְאֶרְגְּמֵן וְתִלְעַת שְׁנֵי קָרְבִּים מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב תַּעֲשֶׂה אֹתָם"

שני דברים ביריעות נעשו ליופי - צבעי היריעות וציורי הכרובים. גם כאן נזכיר שהיופי של היריעות הוא להדר את משכנו של הקדוש ברוך הוא.

על המילים "קָרְבִּים מַעֲשֵׂה חֹשֶׁב" כתב רש"י: "כרובים היו מצוידים בהם באריגתן, ולא ברקומה שהיא מעשה מחמ, אלא באריגה בשני כותלים... ארי מצד זה ונשר מצד זה..."

כלומר היתה חכמה גדולה בעשיית הציורים - כאשר צייר החכם צורה של אריה מצד אחד הוא תכנן שמהצד השני תצא צורה שונה, של נשר.

לעבודה זו נדרש ריכוז ותכנון רב וסייעתא דשמיא, כפי שנאמר: "וְאִמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹקִים... לְחֹשֶׁב מִחֻשְׁבֹּת..." (שמות לא, ג-ד).

נאמר בפסוק ב: "אֶרְדָּ הִירִיעָה הָאֶחָת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאֶמָה..."

ובפסוקים ז-ח נאמר: "וְעֵשִׂית יְרִיעֹת עֹזִים... אֶרְדָּ הִירִיעָה הָאֶחָת שְׁלֹשִׁים בָּאֶמָה וְרֹחַב אַרְבַּע בָּאֶמָה..."

אריגת יריעות מחוטי צמר באורך של אמות כה רבות היתה מלאכה קשה ביותר, וחכמי הלב היו זקוקים לסבלנות רבה, לעדינות ולדיוק רב.

נאמר בפסוק יד: "וְעָשִׂיתָ מִכְסָּה לְאֹהֶל עֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וּמִכְסָּה עֹרֹת תַּחָּשִׁים מְלֻמָּעָה"

כתב רש"י (שמות כה, ה): "תחשים - מין חיה, ולא היתה אלא לשעה והרבה גוונים [צבעים] היו לה..."

נביא את דבריו לילדים, כי הם יוצרים רושם של הדר כלפי המשכן ("הרבה גוונים"), רושם פלאי ומיוחד ("ולא היתה אלא לשעה") המתאים לביתו של ה'.

הציווי על עשיית קרשי המשכן (פסוקים טו-ל)

אורך הקרש (גובהו): עשר אמות, **רוחבו**: אמה וחצי, **מספר הידות** (הבליטות בתחתיתו): שתיים.

מספר הקרשים: בדרום - 20, בצפון - 20. במערב - 8 (יחד עם שני הקרשים במקצעות (בזווית)).

מספר האזנים (מושב הכסף שהידות תקועות בהם): שניים לכל קרש. **מספרם**: בדרום - 40, בצפון - 40. במערב - 16.

מספר הבריחים: חמישה בכל צד - שניים למעלה ושניים למטה (וכל בריח לחצי דופן), והחמישי - הבריח התיכון שנכנס בתוך עובי הקרשים. ארבעת הבריחים שהיו על הדפנות נכנסו בתוך טבעות ארוכות שהיו מורכבות על כל קרש.

חיבור העמודים זה לזה: בחלקו העליון של כל קרש היה חריץ, ובשני החריצים הסמוכים בשני הקרשים, נכנסה טבעת קטנה.

נאמר בפסוק טו: "וְעָשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכַּן..."

כתב רש"י:

"היה לו לומר 'ועשית קרשים', כמו שנאמר בכל דבר ודבר, מהו 'הקרשים', מאותן העומדין ומיוחדין לכך. יעקב אבינו נטע ארזים במצרים, וכשמת ציוה לבניו להעלותם עמהם כשיצאו ממצרים, ואמר להם שעתיד הקב"ה לצוות אתכם לעשות משכן במדבר מעצי שטים, ראו שיהיו מזומנים בידכם..."

כלומר התורה כתבה "הַקָּרָשִׁים", עם ה"א-הידיעה, ללמדנו שמדובר באותם עצים שנטע יעקב.

נביא לילדים את דברי רש"י, ונוסיף על פיהם שבני ישראל ציפו לבניית המשכן כבר במצרים. נטיעת עצים אלו במצרים חיזקה את ליבם בשנים הקשות של השעבוד.

הדיוק והיופי במלאכת הקרשים

נבקש מהילדים להצביע על הדברים שדרשו דיוק במלאכת הקרשים, ונסכמם: מידות הקרשים - בעיקר האורך שהיה רב, שתי הידות שבכל קרש היו צריכות להתאים למידות החריצים שבאדנים, הדיוק בחריצים ובטבעות שבראש הקרשים, ההתאמה בין עובי הבריחים ובין חלל הטבעות וציפוי הזהב של הקרשים.

נדבר על מלאכה זו שדרשה סבלנות ואחריות רבה - כל מידה ומידה היתה צריכה להיות מדויקת בתכלית, שכן הקרשים היו ארוכים וכבדים, ואם לא תהינה המידות מדויקות אזי יהיו סדקים בין הקרשים, ואם לא ידייקו בידות ובאדנים הם לא יעמדו ביציבות. גם בבריחים ובטבעות - אם הבריחים לא יתמכו בקרשים כראוי הדבר לא יהיה לכבוד לפני ה'.

נצביע על דברים שנעשו ליופי ולכבוד לה': אדני כסף ולא נחושת, ציפוי הקרשים בזהב ועשיית הבריחים וטבעות הבריחים מזהב.

הציווי על עשיית הפרוכת והמסך (פסוקים לא-לז)

מבנה הפרוכת והמסך: למשכן היו שני חלקים - הקודש וקודש הקדשים. הפרוכת (כעין וילון ומחיצה) הבדילה בין שני חלקים אלו. בקודש הקדשים היה ארון העדות ואילו בקודש היו המנורה, השולחן ומזבח הקטורת (שאינו מוזכר כאן).

בנוסף לפרוכת, בפתח המשכן היה מסך (כעין וילון ומחיצה) שהבדיל בין אוהל מועד לחצר המשכן.

ישנם מספר הבדלים בין הפרוכת למסך:

הפרוכת היתה עשויה מעשה חושב, כלומר ציורים שונים משני הצדדים, בעוד המסך היה מעשה רוקם, כלומר אותו ציור משני הצדדים. ציור זה נעשה על ידי מחט ולא באריגה עצמה (רש"י). הפרוכת נתלתה על ארבעה עמודים (עמודי שטים), ואילו המסך על חמישה עמודים. עמודי הפרוכת היו מצופים זהב ועמדו על אדני כסף, ועמודי המסך היו מצופים זהב ועמדו על אדני נחושת.

נאמר בפסוקים לא-לג: "וְעָשִׂיתָ פְּרוּכֹת תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן... וְנָתַתָּה אֶת הַפְּרוּכֹת תַּחַת הַקְּרָסִים... וְהַבְּדִילָה הַפְּרוּכֹת לְכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים"

מהפסוק עולה כי מטרת הפרוכת היתה להבדיל בין הקודש, מקום המנורה, השולחן ומזבח הקטורת, לבין קודש הקדשים שהוא מקום הארון.

נדבר על הכבוד המיוחד שנתנה התורה לקודש הקדשים, שם היה הארון ובו לוחות העדות ומשם דיבר ה' אל משה. כבוד מיוחד זה מודגש על ידי הפרוכת המפרידה בינו ובין הקודש, וכפי שכתב **הכתב והקבלה**: "ובלשון חכמים - 'פרגוד', דבר המבדיל בין המלך ובין העם (רש"י), מפני כבוד המלך שלא יתערב רשות הדביר עם רשות ההיכל".

גם בעשיית המסך נדבר על כבוד ה'. אמנם המסך לא הבדיל בין הקודש לקודש הקדשים, אבל הוא הבדיל בין החצר, שבה העם יכול לעמוד, לבין המשכן עצמו, שרק לכהנים מותרת הכניסה אליו.

המסרים העולים מפרק כו

הציווי על עשיית יריעות המשכן והקרשים
החכמה שנדרשה לדיוק בדברים ארוכים וכבדים.

הציווי על עשיית הפרוכת והמסך
חשיבות ההבדלה בין הקודש לקודש הקדשים.

פרק כז

בפרקנו שני נושאים עיקריים:

1. הציווי על עשיית מזבח העולה
2. הציווי על עשיית קלעי החצר

הציווי על עשיית מזבח העולה (פסוקים א-ח)

החומר: עצי שטים, עם ציפוי נחושת. **קרנות** (בליטות) **המזבח:** ארבע, בארבע הזוויות של גג המזבח. **הכרכוב:** חריטה מעץ ברוחב אמה המקיפה את חלקו העליון של המזבח. **מכבר:** רשת ברוחב אמה שהקיפה את המזבח והיתה מתחת לכרכוב. **הבדים:** מוטות להרמת המזבח. מוטות אלו מוכנסים בתוך טבעות שהיו על רשת המכבר והיו מצופים נחושת.

הכלים: סירות - כמין סיר, להכניס בו את הדשן (אפר הקרבנות שהתרבה על המזבח). **יעים** - כמין מחבת פתוח, לגרוף בו את האפר. **מזרקות** - כמין כוסות, לקבל בהן את דם הקרבן. **מזלגות** - לתקוע באימורים (החלב הקרב על המזבח), כדי להפוך אותם על האש. **מחתות** - כמין מחבת, לחתות ולהוציא גחלים כדי לשימם במזבח הקטורת. כלים אלו היו עשויים מנחושת.

מילוי: המזבח היה נבוב (חלול) ובזמן שחנו והקימו את המשכן מילאוהו באדמה (ומכאן שמו הנוסף: "מזבח אדמה"). **מיקום המזבח:** מחוץ למשכן, מול הפתח. **תפקידו:** להקריב עליו את כל הקרבנות, מלבד הקטורת.

עניינים הקשורים ליופי במזבח: הכרכוב, המכבר וציפוי הנחושת.

נאמר בפסוק א: "וְעָשִׂיתָ אֶת הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים..."

מכיוון שה' שוכן בישראל הרי הוא קרוב אלינו ומכפר על עוונותינו. זה עניינם של הקרבנות, לכפר על היחיד והציבור. וכיצד באה הכפרה? בזכות התשובה שעושה מביא הקרבן, מכפר ה' על חטאיו.

לסיום נביא את דברי האברבנאל על הציפייה הגדולה של בני ישראל למזבח, וכך כתב: "ואמר 'ועשית את המזבח' בה' הידיעה, לפי שכל ישראל היו מחכים שיצווה השם לבנות מזבח להקריב עליו הקרבנות...".

הציווי על עשיית קלעי החצר (פסוקים ט-יט)

מידות חצר המשכן: אורך: מאה אמה. רוחב: חמישים אמה.

הקלעים היו כמין מחיצה וגדר מרשת עשויה שש שהקיפה את כל חצר המשכן. הקלעים נתלו על עמודים (בראש כל עמוד היו ווים). **גובה העמודים:** חמש אמות. **מספר העמודים:** בצפון ובדרום - 20. במערב - 10. **המרחק בין עמוד לעמוד:** 5 אמות. מספר העמודים בצד מזרח - 6, שלושה עמודים בקצה אחד ושלושה עמודים בקצה השני (בכל צד 15 אמות) ובאמצע העמוד מסך שער החצר שאורכו - 20 אמה; מסך זה היה עשוי מתכלת, ארגמן, תולעת שני ושש והיה תלוי על ארבעה עמודים.

מטרת הקלעים: לעצור רוחות, חול ואבק, וגם לכבוד ה', להבדיל בין

מחנה לוייה למחנה שכינה, בדומה למסך שער החצר.

בקלעי החצר שני דברים נעשו לשם יופי: חישוקי הכסף - חוטי כסף שהקיפו את העמוד (רש"י) וצורת הקלעים - כמו ציורים (כפי שכתב ה'הקבלה).

המסרים העולים מפרק כז

הציווי על עשיית מזבח העולה

הציפייה של בני ישראל לבניית המזבח.

הציווי על עשיית קלעי החצר

חשיבות ההבדלה בין מחנה שכינה למחנה לוייה.

סיכום פרשת תרומה

לאחר המעמד הגדול והנשגב - מעמד הר סיני, בו דיבר ה' עם עמו ונתן להם את התורה, רצה ה' להראות את אהבתו הגדולה לישראל כאב לבניו וציוה את משה לבנות משכן לשמו, כדי שיוכל להשרות שכינתו בקרב עמו ולהיות להם לאלקים. מעתה ידבר ה' עם משה מבין שני הכרובים, ישגיח עלינו, יתהלך בקרב המחנה, ישגיח על ישראל ויברך אותם.

ה' ציוה לעשות במשכן כלים לכבודו וכן ציוה שהמשכן יהיה בנוי בתכלית היופי וההדר, הדיוק והחוזק.

מטרת הכבוד היא לעורר את בני ישראל ליראה את ה' ולשמור את מצוותיו.

פרשת תצוה

הציווי על לקיחת השמן למנורה (פרק כז, פסוקים כ-כא)

נאמר בפסוקים כ-כא: "וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כֹּתֵיב לַמָּאֹר... יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אַהֲרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי ה'..."

פרשתנו פותחת בציווי על לקיחת שמן למנורה. נעלה את השאלה: מדוע התורה פותחת את פרשתנו דווקא בלקיחת השמן למנורה, הרי פרשת תצוה עוסקת בציווי על בגדי אהרן ובניו ולא בעבודת המשכן?

נסביר כאברבנאל, שהתורה רצתה להראות את גדולתם של הכהנים המדליקים נרות לפני ה' במנורה. על ידי כך נבין את הצורך בבגדי קודש מיוחדים עבור הכהנים.

נדגיש שהשמן למנורה היה מובחר ביותר, זך ונקי מכל פסולת - הטיפה הראשונה שיוצאת כאשר כותתים את הזית, ועל הכהן היה לתת כמות שמן שתספיק להדלקת המנורה מערב עד בוקר. עבודה זו נעשתה לכבוד ה'.

פרק כח

בפרקנו שבעה נושאים עיקריים:

1. מינוי אהרן ובניו לכהנים
2. הציווי על עשיית בגדי הכהנים
3. הציווי על עשיית האפוד
4. הציווי על עשיית החושן
5. הציווי על עשיית המעיל
6. הציווי על עשיית הציץ
7. הציווי על עשיית בגדי בני אהרן ומשיחתם

מינוי אהרן ובניו לכהנים (פסוק א)

נאמר בפסוק א: "וְאֵתָּהּ הִקְרַב אֵלַיךָ אֶת אֶהֱרֹן אֶחִידְךָ וְאֵת בְּנָיו אֲתָנוּ מֵתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֵנוּ לִי..."

משה שמע את כל פרשת תרומה המדברת על בניית המשכן, אך עדיין לא נאמר לו מי יהיה הכהן שיעבוד במשכן וישרת לפני ה', וכך אמרו חכמינו במדרש שמות רבה (לז, א):

"אמר לו הקדוש ברוך הוא [למשה]: לך ומנה לי כהן גדול. אמר לפניו: רבון העולם, מאיזה שבט אמנה לך? אמר לו: משבט לוי. אותה השעה שמח משה, אמר: כך שבטי חביב?! אמר לו הקדוש ברוך הוא: אהרן אחיך הוא..."

כלומר כאשר שמע משה ששבטו כל כך חביב לפני ה', שמח על זכות זו, וה' המשיך ובישרו שלא רק שבטו חביב אלא גם משפחתו הקרובה ביותר חביבה, שכן לכהן גדול בחר ה' באחיו הקרוב אליו.

נדגיש לילדים את אהבת ה' לאהרן. ה' בחר בו מכל ישראל לשרת ולעבוד לפניו בתפקיד החשוב ביותר במשכן, וכפי שנאמר בהמשך **המדרש**: "כך בחר הקדוש ברוך הוא בישראל, ומישראל לא בחר אלא שבט לוי, ומשבט לוי בחר [ב]אהרן, שנאמר (שמואל א' ב, כח): 'ובחר אותו מכל שבטי ישראל'... לכך נאמר (תהלים סה, ה): 'אשרי תבחר ותקרב ישכן הצדיק'".

נוסיף ונאמר שבחירתו זו של אהרן היתה לעולמים - לו ולזרעו לדורותיו, וכפי שאמרו חכמינו ז"ל **בספרי** בהעלותך (ומובא בדעת זקנים כאן): "לכהנו לי - כל מקום שנאמר: 'לי' הוי לעולמים".

נעלה את השאלה מדוע ציוה ה' את משה לקרב אליו את אהרן אחיו - **'ואתה הקרב אליך'** - מה כוונתו של ציווי זה, ציווי הנאמר בלשון מיוחדת שלא מצינו כמותה?

כתב בעל הליקוטים (חומש "רב פנינים"):

"...כי כל כך גדולה היראה והבושה באהרן מלפני הקדוש ברוך הוא עד שלא היה אפשר לו לעשות כאשר צוהו, מפני האימה, על בן אמר הקדוש ברוך הוא למשה 'ואתה הקרב אליך', והוברח משה ללמדו דעת להגים דעתו לשמו יתברך, כדי לעבוד את עבודתו".

כלומר אהרן היה מלא בענוה וביראת ה' וחשב שאיננו ראוי לתפקיד זה, לכן ציוה ה' את משה לקרב אותו, ולחזק אותו למלא את התפקיד, משום כבוד ה' ומשום חשיבות העבודה.

לאור דברינו נדבר על השמחה הגדולה של משה בבחירת אחיו, ועל הזכות הגדולה שזכה אהרן שה' קירב אותו ובחר בו להיות לו לכהן גדול ולכהונת עולמים.

הציווי על עשיית בגדי הכהנים (פסוקים ב-ה)

נאמר בפסוק ב: "וְעָשִׂיתָ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֶחֶיד לְכַבֹּד וּלְתַפְאֵרֶת" כתב הרמב"ן: "...לכבוד ולתפארת", יאמר שיעשו בגדי קודש לאהרן לשרת בהם לכבוד השם השוכן בתוכם...". נאמר לילדים שרעיון זה הוא המשך לענייני כלי המשכן שנעשו לכבוד ה' (כפי שהבאנו בפרשת תרומה מפשטי הפסוקים וכהסבר בעל העקדה והאברבנאל). בגדי הכהן המשרת לפני ה' במשכן צריכים להיות בגדים מכובדים ומפוארים לכבוד המלך ה'. נביא גם את טעמו הנוסף של **ספר החינוך** (מצוה צט):

"...והשליח [הכהן הגדול] המכפר צריך להתפייס [לרכז] כל מחשבותיו וכוונתו אל העבודה, על כן ראוי ללבוש בגדים מיוחדים אליה, שבשיסתכל בכל מקום שבגופו, מיד יהיה נזכר ומתעורר בלבו לפני מי הוא עובד...".

כלומר מטרת הבגדים להזכיר לכהן הגדול את תפקידו בכל עת, כדי שכל הזמן יתכוון בעבודתו לירא את ה' ולעבדו בכל ליבו. משום כך ציוותה התורה שילבש בגדים מיוחדים על כל חלקי גופו, שבכל מקום שיסתכל יראה ויזכור את תפקידו.

בלימוד על בגדי הכהן הגדול נדגיש לילדים שתי נקודות:
את הכבוד הראוי למשרת ה', ואת הכוונה הנדרשת בכל זמן העבודה.

נאמר בפסוק ג: "וְאַתָּה תִּדְבַר אֵל כָּל חֻמֵי לֵב אֲשֶׁר מִלְּאֲתֵי רֹחַ חֻמָּה וְעָשׂוּ אֶת בְּגָדֵי אַהֲרֹן..."

גם בעשיית בגדי אהרן נדרשה חכמת לב מאת ה' כמו בעשיית המשכן וכליו. הם היו צריכים להיעשות בדיוק רב ובצורה הנאה ביותר, שכן נעשו לכבוד ה'.

חכמה זו היתה דרושה במיוחד במלאכות המורכבות יותר, כמו אריגת הציורים על האפוד והחושן - ציורים שונים משני הצדדים, וכן בעבודה עם אבני השהם והמילואים - חיתוכן וחקיקת השמות עליהן. חכמי הלב היו מלאים ביראת ה', כפי שכתב **אור החיים** (שמות לט, א): "...שהיו אומרים בשעת המלאכה: הרי אנו עושים דבר זה כאשר צוה ה' את משה". וכך עולה מדברי **בעל הטורים**: "חכמי לב אשר - בנימטריא יראת', מי שמלא יראת ה', והיינו שנאמר 'ראשית חכמה יראת ה'".

והמלבי"ם כתב:

"...כי חכם לב הוא מדרגה גדולה מאד... שהחכמה שבה להיות קנין בנפשו וממלאה את כל בתי נפשו... שרוח חכמה ממלאים את כל לבו ולא נמצא בלבו מקום ריק לתאוה וליצר ולמחשבות מתנגדות אל החכמה. וחכמי לב אלו יעשו את בגדי אהרן לקדשו, כי הם יבינו על מה ירמוז הבגדים האלה, ויעשו ככוונה שתחול עליהם הקדושה המיוחדת אליהם..."

נאמר **בהמשך הפסוק**: "...לקדשו לכהנו לי"

כתב **רש"י**: "לקדשו, להכניסו בכהונה על ידי הבגדים, שיהא כהן לי. ולשון כהונה שירות הוא..."

כלומר על ידי לבישת הבגדים מתקדש הכהן ונכנס לתפקידו, ונקרא משרת ה'.

נאמר **בפסוק ד**: "וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן וְאֶפֶוד וּמַעִיל וּבִתְנַת תְּשִׁבֵץ מְצַנֶּפֶת וְאַבְנֵט..."

חכמינו ז"ל אמרו **במסכת יומא** (פ"א, מ"ה): "כהן גדול משמש בשמונה כלים [בגדים] וההדיוט בארבעה: בכתונת ומכנסים ומצנפת ואבנט, מוסף עליו כהן גדול: חשן ואפוד ומעיל וציץ".

נשאל את הילדים: מדוע הזכירה התורה כאן רק ששה מתוך שמונת הבגדים: חושן, אפוד, מעיל, כתונת, מצנפת ואבנט?

נביא את תשובת בעל הטורים: "ולא הזכיר מכנסים, לפי שנאמר לכבוד ולתפארת, ולא הזכיר ציין, לפי שלא היה מין בנדר".
כלומר המכנסים הם רק משום צניעות והציץ היה כעין כתר מזהב, ומשום כך לא נזכרו.

נאמר בפסוק ה: "וְהָם יִקְחוּ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַתְּכֵלֶת..."

חכמי הלב יקבלו את החומרים השונים הנזכרים בפסוק מנדבת בני ישראל, כדי לעשות מהם את הבגדים.

הציווי על עשיית האפוד (פסוקים ו-יב)

האפוד מכסה את החלק התחתון של הגוף, מהמתנים ועד קצה הרגליים, מאחור ומלפנים, וממנו עולות שתי רצועות עד הכתפיים. חלקיו: שלושה - גוף הבגד, כתפיות, חשב (חגורה המחוברת לאפוד). מספר החוטים מהם נטווה כל חוט שבאפוד: חמישה - זהב, תכלת, ארגמן, תולעת שני ושש (חוטי צמר צבועים בצבעים הללו). על כתפות האפוד שתי אבני שהם ועל כל אבן חקוקים ששה משמות השבטים.

נאמר בפסוק ו: "וְעָשׂוּ אֶת הָאֵפֹד זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן תּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֻׁזָּר מְעֻשָׂה חֵשֶׁב"

נדבר על שני דברים שנעשו ליופי: צבעי החוטים וכן הצוירים שארגו על האפוד מעשה חושב. נציין גם את חכמתם הרבה של חכמי הלב שארגו צוירים שונים משני הצדדים.

נאמר בפסוק ח: "וְחֵשֶׁב אֶפְדָּתוֹ אֲשֶׁר עָלָיו כְּמַעֲשֵׂהוּ מִמֶּנּוּ יִהְיֶה..."

עשיית החשב דרשה אף היא חכמת לב, שכן אריגתו היתה יחד עם אריגת האפוד ולא בנפרד כמו הכתפות.

נאמר בפסוק ט: "וְלִקְחָתָּ אֶת שְׁתֵּי אַבְנֵי שֹהַם..."

אבן שהם היא אבן יקרה, ולקחתה היא לכבוד לה'.

נאמר בהמשך הפסוק: "...וּפְתַחְתָּ עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל"

פיתוח (חקיקה) של אבני שהם היא מלאכה קשה ומסובכת, שכן אבן
השהם היא אבן חזקה מאוד שקשה מאוד לחקוק בה.

נאמר בפסוק י: "שֵׁשֶׁה מְשֻׁמָּתִים עַל הָאֶבֶן הָאֶחָת... כְּתוּבֵיהֶם"

נסביר כרש"י שהשמות על האבנים היו לפי סדר הולדת השבטים
(המוזכר בפרשת ויצא). על האבן הראשונה היו כתובים ראובן, שמעון,
לוי, יהודה, דן ונפתלי, ועל האבן השנייה גד, אשר, יששכר, זבולון, יוסף
ובנימין (ישנן שיטות שונות בהסבר פסוק זה, אך נעדיף את פירושו של
רש"י, שהוא פשוט יותר לילדים).

נאמר בפסוק יא: "מַעֲשֵׂה חֲרָשׁ אֶבֶן... מִסִּבַּת מְשֻׁבָּצוֹת זָהָב תַּעֲשֶׂה אֹתָם"

משבצת הזהב היתה מסגרת ומושב לאבן השהם, ובשילוב אבן
השהם עם משבצת הזהב גדל ההדר של האפוד.

עשיית משבצת הזהב דרשה חכמה, תכנון ודיוק רב (כדברי רש"י:
"מעשה אומן של אבנים") כדי שתהיה מתאימה לאבן השהם.

נאמר בפסוק יב: "וְשָׂמְתָּ אֶת שְׁתֵּי הָאֶבְנִים עַל כְּתֻפֵּי הָאֶפֶד אֶבְנֵי זָכָרִן

לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִשָּׂא אַהֲרֹן אֶת שְׁמוֹתֵם לִפְנֵי ה' עַל שְׁתֵּי כְּתֻפֵּי לְזָכָרִן"

כתב רש"י: "לזכרון - שיהא רואה הקדוש ברוך הוא השבטים כתובים
לפניו ויזכור צדקתם".

כלומר כאשר רואה ה' את שמות השבטים על בגדי הכהן הוא זוכר
את צדקתם ומרחם על עמו, וכדברי הספורנו: "להשיג רחמים על ישראל
בזכותם".

חכמינו ציינו את אהבתו הגדולה של אהרן הכהן לבני ישראל
ומתוכה את רדיפת השלום שלו, כדברי המשנה במסכת אבות (פ"א,

מי"ב): "...הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה".

כששם אהרן את כתפות האפוד על כתפיו, הוא עשה זאת מתוך אהבה גדולה לבני עמו, ומתוך רצון לבקש עליהם רחמים, כפי שכתב **בעל הליקוטאים** (בחומש "רב פנינים"):

"...שהיה הכהן הגדול בעצמו מגין עליהם על ידי זה, ונשא אותם עליו כאב הנושא את בנו על כתפיו להצילו מכל מכשול... להגן עליהם בכחו וזכותו ובבקשת רחמים תמיד להמתיק הדין מעליהם מכל וכל, להגן אף מן היסורין...".

כלומר הכהן הגדול היה פועל בתפילותיו ומלמד סגוריא גדולה על ישראל ומעורר את זכותם לפני ה'. כעין זה כתב גם האברבנאל. לעיל (בפסוק ג) הבאנו מדברי בעל הטורים, אור החיים והמלבי"ם, שחכמי הלב היו מלאים ביראת ה' וידעו לכוון לעניינים עמוקים הרמוזים באפוד ובאבני השהם. על פי זה נאמר לילדים שחכמי הלב הכינו את האפוד בחרדת קודש, במיוחד כאשר חקקו את שמות בני ישראל על אבני השהם.

הציווי על עשיית החושן (פסוקים טו-ל)

חמישה סוגי חוטים היו בחושן, כמו באפוד. **גודלו**: זרת על זרת, **צורתו**: ריבוע כפול. **מספר האבנים שעליו**: שתיים עשרה אבנים יקרות שונות בארבעה טורים, ובכל טור שלוש אבנים. על כל אבן היה חקוק שמו של אחד השבטים. **חיבור החושן עם האפוד**: מלמעלה - על ידי שרשראות זהב. מלמטה - על ידי פתילי תכלת.

נאמר **בפסוק טו**: "וְעָשִׂיתָ חֹשֶׁן מְשֻׁפָּט מְעִשָּׂה חֹשֶׁב..."

בדומה לאפוד, גם החושן היה עשוי ברוב הדר - ציורים עיטרו את שני צדדיו וחוטי אריגתו היו בצבעים שונים.

נאמר בפסוק יז: "וּמְלֵאתָ בּוֹ מְלֵאת אֶבֶן אֲרֶפְעָה טוֹרִים אֶבֶן..."

מפסוק י"ז עד פסוק כ' מפרטת התורה את שמות שתיים עשרה האבנים שהיו על החושן. המשותף לכל האבנים הוא שכולן אבנים יקרות מאד.

נאמר לילדים שהחושן היה מרהיב ביופיו בגלל האבנים היקרות ובגלל מגוון הצבעים השונים שבו, ויופי זה נעשה לכבוד ה', כמו שנאמר בתחילת הפרק (פסוק ב): "וְעָשִׂיתָ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֶחָיד לְכָבוֹד וּלְתִפְאַרֶת".

נאמר בפסוק כא: "וְהָאֲבָנִים תִּהְיֶינָן עַל שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עָשָׂרָה עַל שְׁמֹתָם..."

נדגיש שלמעלת אבני החושן, הן הוקדשו על ידי המתנדבים מבני ישראל מלכתחילה לשם קביעתן בחושן וכתביבת שמות השבטים עליהן, וכפי שכתב הספורנו: "כשיקדישום המתנדבים [את האבנים] יהיה הקדשם לשם כך שייכתבו עליהם שמות השבטים".

נציין את האהבה והכבוד שנותן ה' לבני ישראל בכך ששם את שמותם על הבגדים שנעשו לכבודו. חיבת ה' לישראל מתבלטת בכך שציוה ששימו את שמותם על האבנים היקרות ביותר, וציוה לתת לכל שבט אבן מיוחדת.

נאמר בהמשך הפסוק: "...פְּתוּחֵי חוֹתָם אִישׁ עַל שְׁמוֹ..."

"פְּתוּחֵי חוֹתָם" - חקיקה באבן. נציין שבחקיקה באבן יש יתרון על פני כתיבה, כי החקיקה אינה נמחקת לעולם. נזכיר גם שהחקיקה באבנים היא מלאכה קשה ומורכבת שעשאוה חכמי הלב על ידי רוח החכמה שבה מילא אותם ה'.

השמות על האבנים היו כסדר תולדתם של השבטים: אודם לראובן, פטדה לשמעון וכן הלאה.

פסוקים כ"ב-כ"ז מתארים את חיבור החושן לאפוד, מלמעלה ומלמטה.

פסוקים כ"ב-כ"ה מתארים את החיבור שבין חלקו העליון של החושן לכתפות האפוד באמצעות שרשראות זהב, ואילו פסוקים כ"ו-כ"ז מתארים את החיבור שבין חלקו התחתון של החושן לחשב האפוד מאחור באמצעות פתילי תכלת.

הצורך בחיבור חזק נובע מהאמור **בפסוק כח**: "וְלֹא יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֶפֶד".

"יִזַּח" - יתנתק.

בטעם מצוה זו כתב **ספר החינוך** (מצוה ק):

"שרצה ה' יתברך למוכתנו לזכותנו בהגדלת אותו הבית הקדוש ולהיות כל אשר בו מכוון... בין ענין כליו שיהיו בתכלית השלמות, בין ענין כליו המשרתים כגון מלבושים אלה שהן מלובשים בהן בשעת העבודה, שהכל יהיה נכון ושלם בתכלית השלמות, לא יחסר שום נוי בכל הדברים, ובאמת כי מנוי הענין הוא שלא יהיה החושן נע ונד על לוח לבו, אלא יעמוד שם קבוע..."

כלומר בעשותנו את הכלים והבגדים, עלינו לעשותם באופן מכובד, שיהיו מתוקנים בצורה הטובה ביותר, ובכך יגדל כבוד הבית בעינינו. לעומת זאת, אם החושן יתנדנד, לא יהיה זה מכבוד הבית.

נוסיף, כפי שמזכיר ספר החינוך (מצוה צח ומצוה קפו), שמטרת הגדלת הבית וכבודו היא להכניס בלב ישראל יראת ה', ועל ידי זה יתרככו הלבבות ויעשו תשובה.

נאמר **בפסוק כט**: "וְיִנָּשָׂא אֶהָרֶן אֶת שְׂמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּחֹשֶׁן הַמְּשֻׁפֵּט עַל לְבוֹ... לְזָכְרָן לְפָנַי ה' תָּמִיד"

שני הסברים נאמרו על המילים "לְזָכְרָן לְפָנַי ה'":

הספורנו כתב: "שיזכור ה' זכותם, ויפקוד את בניהם לשלום זכותם". כלומר כשאהרן יעבוד במשכן כשעל ליבו שמות בני ישראל החקוקים על אבני החושן, ה' יראה את שמות השבטים, יזכור את צדקתם ובזכותם ירחם על עמו ויפקדם לשלום.

רבי אברהם סבע כתב בספרו **צרוּר המור**: "...לפני ה' תמיד - להתפלל עליהם. ובראות את שמות בני ישראל כתובים בחוה, כתובים על לוח לבו, לא ישבּחם בעבודתו ובתפילתו...".

כלומר אהרן הוא שיזכור את בני ישראל ויתפלל בעדם. מתוך שליבו מלא אהבה ורחמים לבני ישראל, כאב לבניו וכדברי המשנה באבות שהבאנו לעיל), בכל עת שרואה אהרן את שמות בני ישראל המונחים על ליבו, הוא זוכרם ומבקש עליהם רחמים.

נביא את שני הפירושים, ונוסיף ונאמר, על פי דברי המלבי"ם, שאהרן גם דאג שיהיו כל ישראל באחדות, באהבה ובאחוה, כשם שכל שמותם מונחים יחד על ליבו. וכך כתב **המלבי"ם**: "לכן נחרטו על החושן שמות בני ישראל, להורות על אחדותם על ידי אהרן".

בפסוק זה נדגיש בפני הילדים את אהבת אהרן לבני ישראל ואת השתדלותו למענם.

נאמר **בפסוק ל**: "וְנָתַתְּ אֶל חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת הָאוּרִים וְאֶת הַתְּמִיּוֹת..."
 כתב **רש"י**: "הוא כתב שם המפורש, שהיה [משה] נותנו בתוך כפלי החושן, שעל ידו [על ידי הכתב] הוא מאיר דבריו ומתמם [ומברר] את דבריו...".

והרמב"ן כתב:

"והנה באורים ותומים אמר 'ונתת אל חשן המשפט את האורים ואת התומים' לא ציוה אותו בעשייתם [לא נזכרו בפרשות ויקהל-פקודין]... כי לא היו [האורים והתומים] מעשה אומן ולא היו לאומנין ולא לקהל ישראל בהם מעשה ולא נדבה כלל, אבל הם סוד מסור למשה מפי הגבורה והוא כתבם בקדושה...".

כלומר משה רבנו כתב בקדושה ובטהרה על קלף את שם ה' המפורש. את הקלף, עם שם ה' שבו, הניח משה בתוך כפלי החושן, וכאשר היו בני ישראל שואלים שאלה את ה', היו האותיות שעל האבנים מאירות

על ידי שם ה' שהיה נתון בחושן, וכך היו מתבררות שאלותיהם של ישראל.

נוכל לתאר לילדים את מלך ישראל עומד לפני הכהן הגדול, שואל את ה' שאלה (כגון אם לעלות למלחמה) והאותיות השונות שעל גבי החושן מאירות. באותה שעה שורה רוח הקודש על הכהן הגדול, על פיה הוא מחבר את האותיות ומשיב לעם את תשובת ה'.

נאמר **בהמשך הפסוק**: "...וְהָיוּ עַל לֵב אֶהְרֹן בְּבֹאוֹ לִפְנֵי ה'..."

נסב את תשומת ליבם של הילדים להדגשת התורה (פעמיים בפסוק זה) שהחושן היה נתון על ליבו של אהרן.

נזכיר כי ליבו של אהרן נזכר כבר בתחילת החומש (שמות ד, יד), שם אמר ה' למשה שיחזור ממדין למצרים ויראה את אהרן אחיו יוצא לקראתו: "...וְרָאָדְךָ וְשָׂמַח בְּלִבּוֹ". בשכר אהבתו לאחיו והעדר קנאתו בו זכה אהרן לשאת את האורים והתומים, כפי שאמרו חכמים **במדרש שמות רבה** (ג, יז): "...הלב ששמח בגדולת אחיו - ילכש אורים ותומים...".

בלימוד זה נחזק אצל הילדים את האהבה, האחוה והשמחה שבהצלחת החבר, ואת ההתרחקות ממידת הקנאה.

נאמר **בהמשך הפסוק**: "...וְנָשָׂא אֶהְרֹן אֶת מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לִבּוֹ לִפְנֵי ה' תָּמִיד"

איזה משפט נשא אהרן?

רש"י הביא שני פירושים:

א. משפט מלשון בירור, שאהרן היה מברר את שאלות בני ישראל ועונה עליהן באורים ותומים.

ב. החושן מכפר על קלקול הדין, כלומר על משפטים שהדיינים דנו בהם דין שאיננו אמת.

על דברי רש"י אלו כתב הנצי"ב **בהעמק דבר**: "מה שפירש רש"י

שמכפר על קלקול הדין... אינו אלא בתורת רמז ואסמכתא שלזה [שעל זה] גם כן בא החושן, אבל לא שזה עיקר תכליתו [של החושן]...".
כלומר מה שאמרו המפרשים שבגדי הכהן מכפרים על עברות, כגון שהחושן מכפר על קלקול הדין, זהו רמז אבל לא עיקר המטרה של הבגדים.

לאור דברי הנצי"ב נעדיף להביא לילדים את פירושו הראשון של רש"י, שאהרן היה עונה על שאלות בני ישראל על פי האורים ותומים.

הציווי על עשיית המעיל (פסוקים לא-לה)

המעיל היה עשוי כולו מחוטי תכלת. צורתו - כעין טלית קטן, המכסה את החלק הקדמי והאחורי של הגוף ופתוחה מן הצדדים. את הפתח של הצואר קיפלו כלפי פנים ותפרו אותו מסביב כדי שלא יקרע כאשר מכניסים את הראש ומוציאים אותו (שיטת הרמב"ם).

בשולי המעיל (בקצהו התחתון) חיברו שבעים ושניים פעמוני זהב, ורימונים (בצורת פקעות) שנארגו מחוטי צמר, תכלת, ארגמן ותולעת שני.

נאמר בפסוק לא: "וְעָשִׂיתָ אֶת מְעִיל הָאֶפֶוד כְּלִיל תְּכֵלֶת"

נזכיר את הפסוק שבתחילת הפרק (פסוק ב) "וְעָשִׂיתָ בְּגָדֵי קֹדֶשׁ... לְכָבוֹד וּלְתִפְאֳרָתָהּ", ונציין שהמעיל היה כולו עשוי תכלת, לפאר ולהדר. גם הציווי לעשות את המעיל כולו ממין אחד ולא מכמה מינים יש בו מן היופי, וכמו שעולה מדברי האברבנאל:

"...וציוה השם יתברך... שיהיה כליל תכלת, רצונו לומר שכולו יהיה מתכלת ולא יהיה מין אחר מעורב בו, כדי שיראה המעיל דבר אחד והאפוד אשר עליו דבר אחר, ואילו היה המעיל מתכלת וארגמן... כמו האפוד יחשבו הרואים שהכל דבר אחד, מעיל אפוד...".

כלומר כדי שיבלוט המעיל, צוה ה' לעשותו כולו בצבע תכלת, בשונה מהאפוד שהיו בו כמה צבעים.

נאמר בפסוק לב: "וְהָיָה פִּי רֵאשׁוֹ בְּתוֹכּוֹ שֶׁפֶה יִהְיֶה לְפִיו סָבִיב... לא יִקְרַע"

כתב בעל ספר החינוך (מצוה קא): "לפי שהקריעה דבר של גנאי אצלנו... והוזהרנו עליו בלאו כדי שילבשהו הלובשו באימה וביראה ובנחת ודרך כבוד, שיירא מלקרעו ומלהשחית בו דבר". כלומר כיוון שכל ענין הבגדים הוא לכבוד לפני ה', צריך להיזהר שלא יקרעו.

נאמר בפסוקים לג-לה: "וְעָשִׂיתָ עַל שׁוּלְיֵי רִמּוֹנֵי הַתְּכֵלֶת... וּפְעֻמּוֹי זָהָב בְּתוֹכָם סָבִיב. וְהָיָה עַל אַהֲרֹן לְשֵׁרֶת וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֵאוֹ אֶל הַקֹּדֶשׁ לְפָנָי ה'..." מדוע אהרן צריך להשמיע את קולו כשנכנס לקודש וכשיוצא ממנו? נביא שני הסברים: רבי אברהם סבע בספרו צרור המור כתב:

"...כי בן ראוי לכל נכנס בהיכל המלך שיכנס ברשות ולא יכנס פתאום. וכל זה להורות על מעלת התורה שיש בה חכמה ורוב פנינים ומוסרים רבים ודרך ארץ, כאמרם (אבות פ"ה, מכ"ב) 'הפוך בה דכולא בה'".

כלומר השמעת קול הפעמונים היא כמו בקשת רשות להיכנס לקודש, והיא משום כבוד המלך שלא נכנסים אליו שלא ברשות. זהו לימוד של דרך ארץ (ועין זה כתב גם הרמב"ן). והאברבנאל כתב: "...כי הקול ההוא יעידהו להתבונן שהוא [נמצא] בקודש..."

כלומר מטרת הקול להזכיר לאהרן שהוא נכנס אל הקודש, ועליו להקפיד להתנהג שם ביראה ובכבוד ראש.

בלימוד זה נשתדל לחזק אצל הילדים את יחס הכבוד והיראה הראוי אל המשכן והמקדש, ומתוך כך אל מקדש מעט - בית הכנסת.

הציווי על עשיית הציץ (פסוקים לו-לט)

נאמר בפסוק לו: "וְעָשִׂיתָ צִיץ וְהָב טָהוֹר וּפְתֻחַת עֲלִיו פְּתוּחֵי חֹתֶם קֹדֶשׁ לָהּ"

כתב האלשיך: "...על ידי היות כל אשר במצחך פתוחים של בישרון, מורים היותך עבד חתום קודש לה'..."

כלומר הציץ מורה שכל המחשבות והיצירות שהאדם יוצר ומפתח בשכלו צריכות להיות קודש לה', שכל מחשבותיו תהיינה משועבדות לה'.

דברי האלשיך קשים להבנה עבר הילדים, אך נוכל להסביר את הרעיון הכללי שבהם, שהציץ מזכיר לכהן הגדול שהוא עבד לה', ועל ידי זה מחשבותיו תהיינה לשם שמים.

נאמר בפסוק לח: "וְהָיָה עַל מִצַּח אֶהְרֹן וְנִשָּׂא אֶהְרֹן אֶת עֹזן הַקֹּדְשִׁים... לְרִצּוֹן לְהֵם לְפָנַי ה'"

נביא שני הסברים:

רש"י (ועל פי חכמינו ז"ל) כתב: "את עוזן הקדשים - לרצות על הדם ועל החלב שקרבנו בטומאה..."

כלומר הציץ מכפר על הקרבת קרבן בטומאה.

ורשב"ם כתב: "לפי פשוטו... כל קרבנות שיביאו ישראל, או עולה או חטאת או אשם לכפר עליהם, שיסייע הציץ עם הקורבן להזכירם לפני הקדוש ברוך הוא שיהא לרצון ולזכרון לבני ישראל להתכפר להם".

כלומר הציץ מסייע לכפרת הקרבנות הבאים על חטא, כמו קרבנות עולה (הבאה על ביטול מצוות עשה), חטאת ואשם.

וכיצד מסייע הציץ בכפרה?

כתב האברבנאל: "שבועבור שהציץ בא לרצות על עוון הקדשים, היה ראוי שיהיה על מצח אהרן בכל יום ויום... כדי שיתן אל לבו להתפלל עליהם ולישא עונם תמיד".

נאמר לילדים שדברי האברבנאל מתאימים לדברי האלשיך שהבאנו

לעיל, שהציץ מזכיר לכהן שהוא עבד לה'. לפי האברבנאל הציץ מעורר את הכהן הגדול להתפלל על עם ישראל ולבקש מה' שימחל להם.

הציווי על עשיית בגדי בני אהרן ומשיחתם

(פסוקים מ-מג)

הציץ הוא תכשיט של זהב שבראש הכהן הגדול, סמוך למקום הנחת התפילין. הציץ היה עשוי מרצועה של זהב שרוחבה שתי אצבעות ואורכה מאוזן לאוזן. על הציץ היו בולטות האותיות: "קודש לה". על ידי שיקוע האותיות מהצד האחורי בלטו האותיות מלפנים. בשני צידיו של הציץ וכן באמצעו למעלה, היו חריצים חלולים, שהושחלו בהם פתילי תכלת. פתילי התכלת שימשו לקשירת הציץ על מצחו של הכהן הגדול.

נאמר **בפסוק מ:** "וְלִבְנֵי אֶהֱרֹן תַּעֲשֶׂה כְתָנֹת וְעִשִׂיתָ לָהֶם אֲבָנִים וּמִגְבְּעוֹת תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְכָבוֹד וּלְתִפְאֵרֶת"

בפסוק זה אנו נפגשים לראשונה עם בגדי כהן הדיוט.

בני אהרן, שאינם כהנים גדולים, מחויבים ללבוש ארבעה בגדים בלבד: כתונת, אבנט ומגבעת, הנזכרים בפסוק זה, ומכנסים שנזכרו בפסוק מ"ב.

נאמר לילדים שאמנם בגדים אלו לא נארגו מחוטי זהב, תכלת וארגמן כמו בגדיו של הכהן הגדול, אבל גם עליהם ציוותה התורה שיהיו לכבוד ולתפארת.

בגדים אלו צריכים להיעשות בצורה המתוקנת והנאה ביותר, שלא יהיו קרועים או בלויים, אלא חדשים, וכדברי הגמרא **בזבחים** (יח ע"ב): "היו מְטוֹשְׁמִים אוּ מְקוֹרְעִין וְעֵבֶד - עֲבוּדְתוֹ פְּסוּלָה". ועוד נאמר בגמרא שם: "בד - שיהיו חדשים".

המסרים העולים מפרק כח

מינוי אהרן ובניו לכהנים

1. יראת ה' הגדולה של אהרן - הפחד שלו לקבל את התפקיד.
2. בחירת ה' באהרן לכהן גדול.
3. הבחירה באהרן לדורות.
4. שמחת משה במינוי אהרן.

הציווי על עשיית בגדי הכהנים

1. הופעה מכובדת של משרתי ה'.
2. זכירת תפקיד הכהונה בכל משך העבודה.
3. החכמה הגדולה שנדרשה לשם עשיית הבגדים.
4. יראת ה' של חכמי הלב.
5. הכוונה בעשיית הבגדים לשם המצוה.

הציווי על עשיית האפוד והחושן

1. היופי של הבגדים לכבוד לה'.
2. האומנות המיוחדת בחקיקה על אבני השהם.
3. רחמי ה' לבני ישראל - בראותו את שמותם על כתפי אהרן ועל ליבו.
4. אהבת אהרן לבני ישראל - מבקש עליהם רחמים.
5. החיבה המיוחדת של ה' לכל שבט - הציווי לקבוע שם כל שבט על אבן מיוחדת.
6. עשיית הבגדים בשלמות - שלא יזח החושן מעל האפוד.
7. בירור שאלות ישראל על ידי האורים ותומים.
8. מעלת האורים ותומים ומעלת משה - שום אומן לא התעסק בכתיבתם אלא משה.

הציווי על עשיית המעיל

1. לבישת הבגדים באימה ובדרך כבוד - אזהרה שלא יקרע.
2. כבוד למלך ה' - השמעת קול הפעמונים מהווה בקשת רשות להיכנס לקודש.
3. עבודת ה' ביראה - השמעת קול הפעמונים מזכירה לאהרן להתנהג ביראה בקודש.

הציווי על עשיית הציץ

אחריות אהרן להתפלל על ישראל - הציץ נתון על מצחו תמיד להזכירו שעליו להתפלל עליהם.

הציווי על עשיית בגדי בני אהרן ומשיחתם

כבוד לבגדי הקודש - עשיית בגדי בני אהרן בצורה נאה על אף שאינם בגדי כהן גדול.

פרק כט

בפרקנו שבעה נושאים עיקריים:

1. לקיחת אהרן ובניו, הלבשתם ומשיחתם
2. פר החטאת
3. איל העולה
4. איל המילואים
5. סדר העבודה בכל שבעת הימים
6. קרבן התמיד
7. השראת השכינה בישראל

פתיחה

לאחר ציווי ה' למשה על עשיית המשכן וכליו, הקרבת אהרן ובניו ועשיית בגדיהם, מלמדת אותנו התורה על הכשרת אהרן ובניו וחינוכם לתפקיד הכהונה. הכשרה זו נמשכה שבעה ימים, והם הנקראים 'שבעת ימי המילואים'.

בפרקנו מופיע הציווי למשה על הכשרת הכהנים וחינוכם לתפקיד הכהונה, ובפרשת צו בחומש ויקרא (פרק ח) מופיע הביצוע בפועל. ישנם עניינים שלא נזכרו בפרקנו ונזכרו בפרשת צו, כמו הקהלת כל ישראל בימים אלו בפתח המשכן, ועל כן במהלך הלימוד נוסיף את הנאמר בפרשת צו.

מטרת העבודה בימים אלו – קבלת תפקיד הכהונה

נאמר בפסוק א: "וְזֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְקַדֵּשׁ אֹתָם לְכַהֵן לִי..."

נאמר בפסוק לה: "וְעָשִׂיתָ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו כְּכֹהֵן... שִׁבְעַת יָמִים תִּמְלֵא יָדָם"

מפסוקים אלו אנו למדים שעל ידי עבודת הקרבנות שמוזכרת בפרק זה אהרן ובניו מתקדשים ונעשים מוכנים לתפקיד הכהונה. אם כן מטרת שבעת ימים אלו היא 'למלא' את ידם של הכהנים, כלומר לחנכם וללמדם כהכנה לתפקיד המיוחד של הכהונה.

מעין זה כתב רש"י (פסוק ט): "ומלאות יד אהרן ויד בניו - במילוי ופקודת הבהונה", ורש"י בפרק הקודם (פסוק מא) כתב: "שכל מילוי ידיים לשון חנוך...".

ומוסיף האברבנאל: "כי לא יתכן שיעתק האדם מתכונת מה לתכונה אחרת, ומהדיוט אל כהן עליון, אלא באמצעות פועל מהרשום שיעשה או שיעשו לו...".

כלומר כדי להכשיר את אהרן ובניו מבעלי תפקידים רגילים לכהני ה', צריך לעשות פעולות מיוחדות ומרוממות שיותירו בהם רושם חזק. כבר בלבישת הבגדים מתחזקים אהרן ובניו בתחושה זו שהנם עבדים המשרתים לפני ה'. המשיחה של ראשיהם בשמן משרה עליהם רוח של גדולה והתעלות. פעולות אלו מחזקות אצל אהרן ובניו את יראת ה' ואהבתו, את אהבתם לכל אחד מבני ישראל ואת רצונם לכפר עליהם.

כבר בתחילת הפרק נדבר עם הילדים על מטרת שבעת ימי המילואים וניצור אצלם רושם מיוחד ביחס לקבלת תפקיד הכהונה.

עבודת משה בשבעת ימי המילואים

ה' אומר למשה בפסוק א: "וְזֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְקַדֵּשׁ אֹתָם לְכַהֵן לִי..."

כלומר ה' מצווה שכל עבודת שבעת ימי המילואים תיעשה על ידי משה.

האברבנאל הסביר את הסיבה לכך:

"...ולכן יהיו ימי המילואים... צריכים אהרן ובניו ללמוד מאדון הנביאים עבודת המקדש ומעשה הקרבנות, ומפני זה ציוה יתברך שבשבעת ימי המילואים יכהן משה רבנו... כדי שממנו יראו וכן יעשו אהרן ובניו אחר כך בעבודת המקדש..."

כלומר ה' רצה שאהרן ובניו ילמדו ממשה רבנו, אדון הנביאים, את פרטי ההלכה של מעשי הקרבנות. ניתן להוסיף ולומר שלא רק את הצד המעשי רצה ה' שילמדו אהרן ובניו ממשה אלא גם את חרדת הקודש וההכנעה הנדרשת בעבודת המשכן, ויחד עם זאת את הרצון והשמחה הגדולה הנדרשים לשם עבודת הקודש.

נוכחותם של בני ישראל בהתקדשות אהרן ובניו

בחומש ויקרא (ח, ג), כהכנה לשבעת ימי המילואים, ציוה ה' את משה: "ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד".

כלומר בכל שבעת ימי המילואים התקהלו כל בני ישראל וצפו בסדר הנעשה לאהרן ולבניו.

הרמב"ן שם כתב מדוע ציוה ה' את משה להקהיל את כל העדה: "שיעשה [כל הסדר] במעמד כולם, שידעו שהשם יתברך בחר באהרן ובורעו".

ואמרו חכמים **בילקוט שמעוני** (שם): "...עשו במעמד כל העדה שינהגו קדושה בכהונה".

לאור דברים אלו, במהלך לימוד הפסוקים בפרקנו, נזכיר מדי פעם שה' רצה שבני ישראל יהיו נוכחים בזמן עבודת שבעת ימי המילואים, כדי שילמדו שה' בחר באהרן ובזרעו ומתוך כך ינהגו בהם בכבוד ובקדושה.

נוכל לומר לילדים, לאור דברי האברבנאל שהזכרנו, שה' רצה שגם

בני ישראל יראו כיצד משה עובד וילמדו ממנו את ההלכות השייכות להם.

הישיבה באהל מועד שבעה ימים

נאמר **בחומש ויקרא** (ח, לג-לה): "וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ שִׁבְעַת יָמִים... וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד תִּשְׁבוּ יוֹמָם וְלַיְלָה שִׁבְעַת יָמִים וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתּוֹ ה'..."

כלומר ה' רוצה שאהרן ובניו ישבו בפתח אהל מועד כל שבעת הימים. לשם מה נועדה ישיבה זו?

כתב **העקדת יצחק** (פרשת שמיני, שער נט):

"...היה מהחכמה האלקית לצוות לאהרן ובניו בתחילת בואם אל השירות האלקי הנכבד והנורא, שימלאו להם שבעת ימי המילואים אשר ישמרו בהם את משמרת ה' להבין ולהשכיל... ולזה החמיר עליהם... כדי שלא יפנה לבם לדבר אחר אפילו שעה... דמשמע שהכוונה שישבו שם [בפתח אהל מועד] שתולים בבית ה'... והיא הערה גדולה להתבוננותם כמעשה בראשית [ששבעת ימי המילואים הם כנגד שבעת ימי בראשית], אשר על ידו יכיר האדם גודל כוראו ועוצם חכמתו, ואת כל תוקף יכולתו וגבורתו, אשר כל זה מה שמכריח אותו לאהבתו ולעבודתו... ויזהר מאד מהשתקע בהבלי העולם והמודותיו..."

בעקבות דברי בעל העקדה נסביר לילדים שה' ציוה את משה שאהרן ובניו יהיו בפתח אהל מועד כל שבעת הימים, כדי שילמדו את הצד המעשי של הלכות הקרבנות וגם את הצד הרעיוני מוסרי, שיתבוננו בגדולת ה' ובגבורתו ומתוך כך יתחזקו באהבת ה' וביראתו. מכאן ניכנס ללימוד הפסוקים שבפרשתנו.

לקיחת אהרן ובניו, הלבשתם ומשיחתם (פסוקים א-ט)

נאמר בפסוק א: "וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָהֶם לְקַדֵּשׁ אֹתָם לְכַהֵן לִי..."

נסביר לילדים, כפי שהזכרנו בפתיחה, שהקרבות מסייעים לכהנים להתקדש ולהיות מוכנים לקבל את תפקיד הכהונה, להיות משרתי ה'. כאן נביא את דברי רש"י על פסוק ט', ואת דברי האברבנאל שהובאו בפתיחה.

נאמר בפסוק ד: "וְאֵת אֶהֱרֹן וְאֵת בְּנָיו תִּקְרִיב אֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד..."

על כך כתב רש"י בחומש ויקרא (ח, ב): "קחנו בדברים ומשכהו". כלומר משה נצטווה לדבר עם אהרן ועם בניו ולשכנעם לקבל את הכהונה.

ומה הדברים שאמר משה?

אמרו חכמים במכילתא דמילואים (מובא בתורה שלמה): "והוא [משה] מפיים אותם בדברים ואומר להם: 'אשריכם שאתם זוכים לעבודת המקום, שאתם קרובים למקום ובהר בכס'".

מפסוק זה עד פסוק ט' מתארת התורה את הפעולות שעשה משה לאהרן ולבניו: רחיצה, הלבשת בגדים ומשיחת אהרן.

מטרת פעולות אלו נאמרה בפסוק ט': "...וּמִלֵּאתָ יָד אֶהֱרֹן וְיָד בְּנָיו". כלומר פעולות אלו נועדו להכשיר ולקדש אותם לתפקיד הכהונה וכמו שכתב רש"י כאן).

נציין בפני הילדים (כפי שהזכרנו בהקדמה) שעם ישראל נכח בחצר המשכן בזמן הלבשת אהרן ובניו, כפי שנאמר בפרשת צו (ח, ד):

"...וַתִּקְהַל הָעֵדָה אֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד", וכפי שכתב הרמב"ן שם:

"...שִׁיעֵשָׂה בַמַּעֲמֵד כּוֹלֵם, שִׁידְעוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבַּרְךְ בַּחֵר בְּאֶהֱרֹן וּבִבְנָיו",

והילקוט שמעוני שם כתב: "עשו במעמד כל העדה שינהגו

קדושה בכהונה".

נוכל לספר לילדים על האהבה הגדולה שהיתה לבני ישראל כלפי

אהרן. אהבה זו באה לידי ביטוי בפסוקי התורה עם מותו של אהרן, כאשר העם כולו בכה והתאבל עליו שלושים יום. לפי זה נוכל לתאר את השמחה הגדולה שהיתה לבני ישראל בראותם את משה מקרב את אהרן לאהל מועד, מלבישו בבגדי כבוד ותפארת ומושחו להיות כהן גדול.

פר החטאת (פסוקים י-יד)

נאמר בפסוק י: "וְהִקְרַבְתָּ אֶת הַפָּר לִפְנֵי אֱהֹל מוֹעֵד..."

בדברי חכמינו ז"ל והמפרשים נאמרו ארבעה הסברים על מה בא הפר לכפר:

- א. רש"י (פסוק לו) על פי תורת כהנים: "כפרת המזבח הוצרכה שמא התנדב איש דבר גזל במלאכת המשכן והמזבח".
- ב. רש"י (פסוק א): "לכפר על מעשה העגל שהוא פר".
- ג. רש"י (ויקרא ח, טו): "חיטאו ופיהרו [את המזבח] מזרות, להיכנס לקדושה".
- ד. העמק דבר (פסוק א): "והחטאת בא לרצות את אהרן ובניו מכל חטא, המפסיק ומכדיל מבלי יוכל להתקדש".

תחילה נביא לילדים את פירוש רש"י בפרשת צו (הסבר ג), שהמזבח הוא כלי חול ("זר") העשוי מעץ מצופה נחושת, וכדי לקדש אותו צריך להקריב עליו קרבן חטאת, ומכאן והלאה הוא יהיה מוכן ומוכשר לכפר עליו את כל הכפרות, אך לא נרחיב בהסבר זה מפני שהוא מעט מופשט עבור הילדים.

לאחר מכן נביא גם את הסבר הנצי"ב בהעמק דבר, שמטרת הקרבן היא לכפר על אהרן ובניו מכל החטאים שלהם בעבר, כדי שיהיו טהורים ונקיים ויוכלו לקבל את תפקידם החדש בקדושה.

נביא גם את הסבר התורת כהנים, שכפרת המזבח הוצרכה שמא אדם מישראל נידב דבר גזל במלאכת המשכן או המזבח, אולם נציין כי רוב ישראל שמחו לנדב למשכן דברים יקרים, כפי שהדגישה התורה

בפרשת ויקהל, בה מסופר על בני ישראל שהביאו את הדברים היקרים ביותר.

את הסברו של רש"י שהמזבח מכפר על חטא העגל לא נביא, מפני שפרשתנו ממוקמת לפני חטא העגל (אמנם רש"י סובר שפרשות תרומה ותצוה נאמרו לאחר חטא העגל, אבל כפי שכתבנו בפרשה הקודמת אנו מעדיפים להסביר **כרמב"ן** (ויקרא ה, ב) שכתב: "ועל דרך הישר נצטווה משה במלאכת המשכן קודם למעשה העגל...").

נאמר **בהמשך הפסוק**: "...וְסִמַּךְ אֶהָרֶן וּבָנִיו אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּרֹה"־

כידוע בכל סמיכה על קרבן יחיד המכפר ישנו וידוי. לפי הסברו של רש"י נתאר שאהרן ובניו כיוונו בסמיכת ידיהם שהמזבח יכפר על כל החטאים של ישראל מכאן והלאה.

לפי דברי הנצי"ב נתאר לילדים את וידוי אהרן ובניו על פר זה כוידוי על כל חטאיהם, מתוך רצון להיות נקיים וטהורים עם הכשרתם לכהונה.

נאמר **בפסוק יא**: "וְשָׁחֲטָהְ אֶת הַפָּר לְפָנֵי ה'..."

ה' מצווה את משה לשחוט את הפר ולעשות את כל הפעולות הנזכרות בפסוק זה ובפסוקים י"ב-י"ד.

את כל עבודות המשכן שנעשו בשבעת ימי המילואים עשה משה ככהן המשרת לפני ה', תוך שמירה על ציווי ה', וכדברי **אור החיים** (ויקרא ת, ה): "מפי ה' נאמר לי לעשותו, ודוקא זה ולא אחר...".

נתאר לילדים את התבוננות אהרן ובניו בעבודות שעשה משה מתוך מטרה ללמוד ממנו, כפי שהזכרנו בהקדמה בשם האברבנאל.

גם בני ישראל שעמדו בפתח אהל מועד למדו כיצד יש לקיים את מצוות ה'.

איל העולה (פסוקים טו-יח)

נאמר בפסוק טו: "וְאֵת הָאֵיל הָאֶחָד תִּקַּח וְסָמְכוּ אֹהֶרָן וּבְנָיו אֶת יָדֵיהֶם
עַל רֹאשׁ הָאֵיל"

כתב הנצי"ב: "הקרבת מסייעים להתקדש... שתכליתה [של העולה] להשיג דעת אלקים, וזהו דביקות וקדושה יתירה...". בדברנו עם הילדים, לא נשתמש בביטויים כמו 'דעת ה' ו'דבקות', אלא נאמר שקרבן העולה בא כדי לקדש את אהרן ובניו. קרבן זה מיוחד הוא בכך שכולו עולה על המזבח.

נאמר בפסוק טז: "וְשַׁחֲטָה אֶת הָאֵיל... וְזָרְקָה עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב"

זריקת דם האיל על ידי משה היתה שונה ממתן דם פר החטאת. זריקת דם קרבן העולה יש בה זריקה של שתי ארבע, כלומר שבזריקה אחת זורקים על שתי דפנות המזבח, וכך גם בזריקה השניה, ואילו דם החטאת אינו נזרק אלא ניתן על ארבע קרנות המזבח. על פי הנאמר בפרשת צו, נאמר לילדים שמושה קיים את כל דברי ה' מילה במילה, כפי שציווהו.

איל המילואים (פסוקים יט-לד)

נאמר בפסוק יט: "וְלִקְחָה אֶת הָאֵיל הַשֵּׁנִי..."

איל זה נקרא איל המילואים, והוא נחשב לקרבן שלמים. קרבן שלמים בא כדי להודות לה', וכאן בראשית חינוכם של אהרן ובניו לכהונה בא קרבן זה להודות לה' על עצם הזכות לשרת לפני ה', וכפי שכתב הרמב"ן: "והשלמים תודה לה' על שנתן להם בביתו ובחומותיו יד ושם".

כלומר אהרן ובניו מודים לה' על הכבוד שנתן להם להיות משרתים לפניו בביתו. ורבנו בחיי כתב, שההודיה באיל המילואים היא על

השראת השכינה בישראל: "...להודות לה' כי טוב עשה עמם [עם בני ישראל] בצוותו אותם לעשות לו משכן ובית תפארת".

נאמר **בהמשך הפסוק**: "...וְסִמַּן אֶהְרֹן וּבָנָיו אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הָאֵיל" בציווי הסמיכה על ראש האיל נאמר לילדים שאהרן ובניו נצטוו להודות לה' על התפקיד הגדול שקיבלו, וכן על השראת השכינה בישראל (וזאת על פי דברי הרמב"ם בהלכות מעשה הקרבנות, שבסמיכה על קרבן שלמים אין מתוודים על חטא אלא אומרים דברי שבח).

נאמר **בפסוק כ**: "וְשַׁחֲטָה אֶת הָאֵיל וְלָקַחְתָּ מִדָּמּוֹ וְנִתְּתָה עַל תְּנוּפֵף אֶזְן אֶהְרֹן... וְעַל בִּהֵן יָדָם... וְעַל בִּהֵן רַגְלָם..."

שאל: מדוע בכניסה לעבודת ה' צריכים לתת את הדם דווקא על איברים אלו?

נסביר שבנתינת הדם על האזניים, הידים והרגלים מזרזים את אהרן ובניו לעשות את תפקידם כראוי. וכך כתב **האברבנאל**:

"...ובעבור שהיו נכנסים בכהונה לעמוד לשרת היתה ההזאה על תנוך אוזנם... 'כהן המה אוונך ושמע דברי אלוהים'. ועל בוהן ידיהם הימנית לפי שהידיים הם כלי העשייה... וענין כולו להעיר את הכהן שישתדל להבין ולשמוע תורת האלוקים ושישתדל לעבוד עבודתו בידיו וללכת במצוותיו ברגליו..."

כלומר הנתינה על האזניים, הידיים והרגליים מזרזת את הכהנים לשמוע לדברי ה' באזניהם ולקיים מצוותיו בידיהם וברגליהם.

נאמר **בפסוק כא**: "וְלָקַחְתָּ מִן הַדָּם אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ וּמִשְׁמֵן הַמִּשְׁחָה וְהִיִּיתָ עַל אֶהְרֹן וְעַל בְּגָדָיו..."

נסביר שמשם היזה על הבגדים טיפות קטנות ביותר כדי שלא יכתימו אותם, שהרי נאמר שבגדים אלו לכבוד ולתפארת, ונוכל לומר שהסימו

הקל היה להם לקישוט, וכמו שכתב רבנו חננאל בסוף פרשת יתרו (כד, ח) בענין הזאת הדם על בני ישראל בכריתת הברית לאחר מתן תורה.

נאמר בפסוקים כב-כד: "וְלָקַחְתָּ מִן הָאֵיל הַחֵלֶב וְהָאֵלֶיָּה... וּכְפַר לָחֶם אֶחָת... וְשָׂמֶתָ הַכֹּל עַל כַּפֵּי אֶהָרֶן וְעַל כַּפֵּי בָנָיו וְהִנֵּפְתָּ אֹתָם תִּנְנוּפָה לְפָנַי ה'".

אהרן ובניו החזיקו את החלבים ואת הלחם ומשה שם את ידו מתחת ידיהם והניף.

וכיצד היה מניף?

כתב רש"י: "מוליך ומביא למי שארבע רוחות העולם שלו... מעלה ומוריד, למי שהשמים והארץ שלו...".

נסב את תשומת ליבם של הילדים לכך שעד עתה משה לבדו עשה את העבודה, ואהרן ובניו היו צופים ומתבוננים בו ובמעשה התנופה. כאן לראשונה משה ואהרן משתתפים יחדיו במצוה.

נאמר בפסוק כה: "וְלָקַחְתָּ אֹתָם מִיָּדָם וְהִקְטַרְתָּ הַמִּזְבֵּחַ... לְרִיחַ נִיחֹחַ לְפָנַי ה'...".

בפסוק זה אנו נפגשים עם הביטוי 'ריח ניחוח', החוזר פעמים רבות בחומש ויקרא בענייני הקרבנות.

כתב רש"י: "לריח ניחוח - לנחת רוח למי שאמר ונעשה רצונו".

כלומר ה' לא נהנה מהריח עצמו אלא הוא שמח מכך שבניו עושים את רצונו.

נאמר בפסוק כח: "וְהָיָה לְאֶהָרֶן וּלְבָנָיו לְחֶק עוֹלָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי תִרְוַמָּה הוּא...".

בפסוק זה מצווה ה' את בני ישראל לדורות עולם, שבהקריבם קרבן שלמים יביאו את החזה והשוק תרומה לכהן. כך הם יכירו בגדולתם של הכהנים וינהגו כבוד בכהונה, וכפי שנאמר בספר במדבר (יח, ח): "...וְאֲנִי הִנֵּה נֹתְתִי לְךָ אֶת מִשְׁמַרְתְּ תְּרוּמָתִי... לְךָ נֹתְתִים לְמִשְׁחָה וּלְבִגְדֶיךָ לְחֶק

עולם", וכתב שם רש"י: "למשחה - לגדולה", כלומר נתינת החזה והשוק לכהנים נעשית מתוך הכרה בגדולתם של הכהנים.

נאמר בפסוק כט: "וּבְגָדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן יִהְיוּ לְבָנָיו אַחֲרָיו לְמִשְׁחָה בָהֶם..."

כתב רש"י: "למשחה - להתגדל בהם, שיש משיחה שהיא לשון שררה, כמו (במדבר יח, ח) 'לך נתתם למשחה'...". כלומר בגדי הקודש יעזרו לבני ישראל לנהוג כבוד בכהנים ולהכיר בגדולתם.

כעין זה כתב ספר החינוך (מצוה צט):

"...שיש בענין [של לבישת הבגדים] כבוד לבית ולעבודה בהיות העובד מולבש בלבוש מיוחד לעבודה... כי בהגדלת הבית ומוראו יתרכבו שם ליבות החומאים וישוכו אל ה'".

ובמקום אחר (מצוה ערה) כתב ספר החינוך:

"...באמת ראוי להיות השליח שהכפרה תלויה עליו [הכהן] איש חן, יפה תואר ויפה מראה, ונאה בכל דרכיו, למען יתפשו מחשבות בני איש אחריו".

נאמר בפסוק לב: "וְאֵכֶל אֶהְרֹן וּבָנָיו אֶת בֶּשֶׂר הָאֵיל וְאֶת הַלֶּחֶם אֲשֶׁר בַּסֶּל פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד"

כאן נביא את הפסוקים מחומש ויקרא (ח, לג-לה), בהם ציוה משה את אהרן ובניו לשבת בפתח אהל מועד שבעת ימים. נדבר על הציווי שיעסקו בתורה ובחכמה באותם ימים, יתבוננו בגדולת ה' ויבואו ליראתו ולאהבתו, כפי שהבאנו בפתיחה בשם העקדת יצחק.

סדר העבודה בכל שבעת הימים (פסוקים לה-לז)

נאמר בפסוק לה: "וְעָשִׂיתָ לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו כְּכֹהֵן כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְּכֶה שִׁבְעַת יָמִים תִּמְלֵא יָדָם"

נסביר לילדים שאת כל הסדר האמור בפרקנו נצטווה משה לעשות לאהרן ולבניו בכל אחד משבעת ימי המילואים.

נאמר בפסוקים לו-לז: "וַיִּפֹּר חֲטָאתָ תַעֲשֶׂה לַיּוֹם עַל הַכֹּהֲנִים... שִׁבְעַת יָמִים תִּכַּפֵּר עַל הַמִּזְבֵּחַ..."

נסביר על פי רש"י, שלא רק העבודות שנעשו בשביל הכהנים, כמו עבודות האילים והלחם, נעשו בכל אחד משבעת הימים, אלא גם עבודות פר החטאת נעשו בכל אחד משבעת הימים.

נזכיר שבכל שבעת הימים הללו הצטוו כל בני ישראל לבוא לפתח אהל מועד כדי לראות את כל הנעשה.

לאור זאת נאמר לילדים שבעשיית הסדר החוזר על עצמו במדויק במשך שבעה ימים, יתחזקו אהרן ובניו בלימוד העבודה ובהודיה לה' על תפקידם, ואף בני ישראל יתחזקו ביחסם אל המשכן ואל הכהונה.

נזכיר שוב את דברי האברבנאל שהבאנו בפתיחה:

"ולכן יהיו ימי המילואים... צריכים אהרן ובניו ללמוד מאדון הנביאים עבודת המקדש ומעשה הקרבנות ומפני זה ציוה יתברך שבשבעת ימי המילואים יכהן משה רבנו, כדי שממנו יראו וכן יעשו אהרן ובניו אחר כך בעבודת המקדש..."

לסיכום נביא את סדר המעשים בימי המילואים:

9	הקרבת איל העולה.	1	לקיחת אהרן ובניו את הבגדים והקרבות לאהל מועד.
10	שחיטת איל המילואים ונתינת הדם על התנוך והבהונות.	2	הקהלת העדה לאהל מועד.
11	הנפת החלבים, המצות, החזה והשוק.	3	רחיצת אהרן ובניו.
12	הקטרת החלבים והשוק.	4	הלבשת אהרן בשמונת הבגדים.
13	הציווי לאכול את הבשר בפתח האוהל.	5	משיחת המשכן וכליו.
14	קיום כל המעשים על ידי אהרן ובניו.	6	משיחת אהרן.
		7	הלבשת בני אהרן.
		8	הקרבת פר החטאת.

קרבן התמיד (פסוקים לח-מב)

קרבן התמיד הוא כבש בן שנה, ונקרא כך משום שהוא קרב כל יום, בבוקר ובין הערביים. יחד עם הכבש מקריבים מנחה מסולת בלולה בשמן ומנסכים יין על המזבח.

בפרשות תרומה ותצוה לא מוזכרים כלל קרבנות, מלבד בדיני שבעת ימי המילואים שבהם תפקיד הקרבנות הוא לקדש ולהכין את הכהנים למלאכתם.

עצם המיקום של קרבן התמיד בפרשות אלו מלמדנו עניין חשוב; קרבן התמיד הוא קרבן ציבור, שקרב בשם כל ישראל, ומטרתו להודות לה' על טובותיו, וכמו שכתב האברבנאל:

"...תכלית המזבח היה להקריב בו התמידין בבקר ובערב, שהם לא היו לכפרת עוונות כי אם תודה לאלוה יתברך על כל המזובה שהיטיב לעמו... להודות להלל ולשבח לפניו על כל אשר גמלם ורב טוב לבית ישראל".

אמנם האברבנאל מדבר על הודאה על שתי הטובות הגדולות שעשה ה' לעמו, יציאת מצרים ומתן תורה, אך נוכל לומר באופן פשוט שאנו מודים לה' בקרבן זה על כל הטובות שעושה עמנו בוקר וערב.

השראת השכינה בישראל (פסוקים מג-מו)

בפסוקים אלו מסיים הקדוש ברוך הוא ללמד את משה על בניין המשכן והכלים, על בגדי הכהנים ועל הכשרת הכהנים לעבודה. התכלית הגדולה של כל אלו היא השראת השכינה בעם ישראל. על ידי השראת השכינה מגלה ה' את אהבתו לבניו ואת בחירתו בהם מכל העמים, כפי שנאמר לפני מעמד הר סיני (שמות יט, ו): "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קְדוֹשׁ...".

השראת שכינה זו היא לדורות עולם, כמו שה' הבטיח ביד הנביאים (מלכים א ו, יג): "וְשִׁכְנֹתַי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא אֶעֱזֹב אֶת עַמִּי יִשְׂרָאֵל".

נאמר בפסוק מה: "וְשִׁכְנֹתַי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיִיתִי לָהֶם לְאֱלֹקִים"

נזכיר לילדים את הדברים שאמרנו בתחילת פרשת תרומה על אהבת ה' לעמו כאהבת אב לבנו, ועל רצונו לשכון בתוכם.

נאמר בפסוק מו: "וַיִּדְעוּ כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְשִׁכְנֵי בְתוֹכְכֶם...".

ידיעתם של בני ישראל שה' הוציאם ממצרים כדי לשכון בתוכם, מפני אהבתו אליהם, תביא גם אותם לאהוב אותו. נציין שמפסוק זה עולה גם שמטרתה של יציאת מצרים היתה בשביל שה' ישכון בתוכם.

כיוון שפסוקים אלו הם סיכום של פרשיות המשכן (תרומה, תצוה) ובהם מודגשת המטרה של כל בניית המשכן ועבודת הכהנים, נדגיש בכיתה את חשיבותם ונשנן אותם.

המסרים העולים מפרק כט

שבעת ימי המילואים

1. דרושה הכנה לשם מעבר מהחול אל הקודש.
2. התבוננות במעשיו של אדם גדול משפיעה מבחינה מעשית ומבחינה רוחנית - אהרן ובניו לומדים מעבודתו של משה בשבעת ימי המילואים.
3. רצון ה' שישראל ינהגו כבוד בכהונה - העבודה בשבעת ימי המילואים נעשתה במעמד כל ישראל.
4. שבעת הימים הם ימי חיזוק לאהרן ובניו ביראת ה' ובאהבתו.
5. קרבנות ימי המילואים מסייעים לכהנים להתקדש.
6. השמחה של בני ישראל בבחירת אהרן.
7. יראת ה' של משה - קיים את כל דברי ה' בעבודת ימים אלו.
8. חובת ההודיה לה' על חסדיו - אהרן ובניו מודים באיל המילואים על שנבחרו לכהונה.
9. זירוז הכהנים לעבודת ה' - נתינת הדם על אזניהם, ועל בהונות ידיהם ורגליהם.
10. טיפות הדם והשמן לקישוט ולכבוד על הבגדים.
11. תרומת בני ישראל את החזה והשוק לכהנים כאות הוקרה על עבודתם בקודש.
12. משרתי ה' נחשבים לשרים - בגדי הכהנים לגדולה ולשררה.

קרבן התמיד

מטרת הקרבת קרבן התמיד בוקר וערב - הודיה לה' על טובותיו.

השראת השכינה בישראל

1. אהבת ה' הגדולה לעמו - רצונו לשכון בתוכם.
2. חשיבות הידיעה שמטרת יציאת מצרים היא כדי שה' ישכון בתוכנו - ידיעה זו תביא את בני ישראל לאהוב את ה'.

פרק ל

בפרקנו נושא עיקרי אחד:
הציווי על עשיית מזבח הקטורת

הציווי על עשיית מזבח הקטורת (פסוקים א-י)

החומר ממנו עשוי מזבח הקטורת: עצי שיטים מצופים זהב. **מידותיו:** אמה על אמה רבוע. **קומתו:** שתי אמות, ולו ארבע קרנות העשויות יחד עם המזבח.

בשונה מהארון, מהשולחן וממזבח העולה שהיו להם ארבע טבעות להכנסת שני הבדים, למזבח הקטרת היו רק שתי טבעות שהותקנו על צלעותיו (פינותיו). **מקומו במשכן:** בקודש, מול הפרוכת והארון (בין השולחן והמנורה, אך קרוב יותר לפתח).

נאמר **בפסוק א:** "וְעָשִׂיתָ מִזְבֵּחַ מִקֶּטֶר קֹטֶרֶת..."

נסב את תשומת ליבם של הילדים לכך שהציווי על עשיית מזבח זה נכתב אחרי כל הציווי על המשכן ולאחר תיאור השראת השכינה, ומקומו היה לכאורה צריך להיות בפרשת תרומה, אחרי הציווי על המנורה, וכך שאל הרמב"ן: "הנה מזבח הקטורת מן הכלים הפנימיים היה, ראוי שיזכרנו עם השולחן והמנורה שהוא מונה עמהם...".
נשאר שאלה זו למחשבה, ונענה עליה לאחר שנעסוק בטעמה של הקטורת (בפסוק ז).

נאמר **בהמשך הפסוק:** "...עֲצֵי שִׁטִּים..."

נזכיר את דברי הרלב"ג שהבאנו בפרשת תרומה, שעצי שיטה הם עצים חזקים, והמזבח נעשה מהם כדי שיהיה יציב.

נאמר בפסוק ב: "אִמָּה אָרְפוּ... מִמֶּנּוּ קִרְנֵתָיו"

כפי שדיברנו במנורה ובמזבח העולה על הקושי בעשיית החלקים מקשה אחת, נזכיר גם כאן עניין זה, ונדבר על רוח אלקים שהיתה לחכמי הלב לעשות דברים מורכבים כעין אלו.

נאמר בפסוק ג: "וְצִפִּיתְּ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר... וְעָשִׂיתָ לוֹ זָר זָהָב סָבִיב"

גם כאן נחזור על דברי הרלב"ג שהבאנו בפרשת תרומה, שציפוי הזהב העשוי ליופי הוא משום כבוד לבית ה'.

נאמר בפסוק ז: "וְהִקְטִיר עָלָיו אֶהָרֶן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר..."

נסביר שעבודת הקטורת היא לכבוד ה', בכך שמבשמת את ביתו, וכפי שהזכרנו בשם העקדת יצחק בפתיחה לפרשת תרומה.

קעת נוכל להבין את תשובת הרמב"ן על שאלתו בפסוק א', וכך כתב:

"...אבל הטעם להזכירו כאן [את מזבח הקטורת] אחר המשכן וכל כליו והקרבנות, בעבור שאמר בתשלום הכל [בסיום פרק כט] 'ונקדש בכבודי', 'ושכנתי בתוך בני ישראל', אמר... שיעשו מזבח מקמר קטורת להקטיר לכבוד ה'..."

כלומר כיוון שהפסוקים האחרונים דיברו על השראת השכינה בישראל, הרי שבאה התורה לאחר מכן ללמדנו על מזבח הקטורת שמטרתו היא להקטיר לכבוד השכינה, לאחר שהופיעה במשכן.

נוסיף, שכאשר אנו נותנים כבוד לה' הדבר משפיע עלינו לירא את ה', כפי שכתב ספר החינוך (מצוה קג):

"...להגדיל כבוד הבית ולהיות מעלתו ומוראו על פני כל אדם, ואי אפשר להגדיל דבר בלב בני אדם ומחשבתו, רק בדברים שהוא חושב אותם לגדולה וימצא בהם תענוג ושמחה. וידוע כי ענין הריח הטוב הוא דבר שנפש אדם נהנית בו ומתאוה אליו ומושך הלב הרבה..."

כלומר לפי דברי בעל "ספר החינוך" ה' ציוה להקטיר קטורת, שריחה

טוב במיוחד ושנפש האדם נהנית ממנו מאד ומתפעלת ממנו, וכך יבוא האדם להכיר בגדלותו של המשכן ולירא את ה' השוכן בתוכו.

נאמר בפסוק ט: "לֹא תֵעָלוּ עָלָיו קְטֹרֶת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה וְנִסֵּךְ לֹא תִסְכּוּ עָלָיו"

מפסוק זה אנו לומדים על מעלתו וקדושתו הגדולה של מזבח זה, המזבח הפנימי. אין להביא עליו בנדבה שום קטורת של יחיד, אלא רק קטורת חובה בבוקר ובערב, והיא נחשבת כקטורת ציבור הבאה בשם כל עם ישראל. אסור גם להקריב עליו שום קרבן, לא מן החי כקרבן עולה ולא מן הצומח כמנחה, וכן אין לנסך עליו נסכי יין ומים.

נאמר בפסוק י: "וְכִפֵּר אֶהְרֹן עַל קַרְנֹתָיו אַחַת בַּשָּׁנָה... קֹדֶשׁ קֹדָשִׁים הוּא לָהּ"

גם מפסוק זה אנו למדים על מעלתו של מזבח זה לעומת מזבח העולה, שרק עליו מזה הכהן ביום הכיפורים מדם הפר ומדם השעיר, וכן הוא נקרא קודש קדשים.

המסרים העולים מפרק ל

הציווי על עשיית מזבח הקטורת

1. הכבוד לה' - ריח הקטורת המובחר המוקטר על המזבח.
2. הקטורת מעוררת את ישראל לירא את ה'.
3. דברים המעוררים את האדם הם דברים שהוא מחשיב אותם.
4. מעלתו הגדולה של מזבח הקטורת:
 - א. הקטורת היא רק של ציבור.
 - ב. אסור להקריב עליו שום קרבן.
 - ג. מזים עליו ביום הכיפורים.

סיכום פרשת תצוה

בפרשתנו מודיע ה' מי הוא האיש בו בחר להיות משרתו במשכן, מי הוא הראוי - הוא ובניו לדורות עולם - לכפר על חטאיהם של ישראל. לתפקיד רם זה נבחר אהרן הכהן.

ה' מצווה את משה להכין בגדי קודש לאהרן ולבניו. בגדים אלו צריכים להיות יפים ומכובדים כראוי לכבודו של מלך מלכי המלכים, לפניו הם משרתים.

בגדים אלו מזכירים לכהן הגדול בכל רגע ורגע את גודל האחריות המוטלת עליו וממלאים אותו ביראת ה' גדולה.

שמות השבטים המשובצים על לוח ליבו של הכהן הגדול ממלאים את ליבו אהבה אין קץ לכל אחד מישראל ומעוררים אותו לבקש עליהם רחמים בכל כוחו.

כדי להתקדש ולהיכנס לתפקיד גדול זה ציוה ה' את אהרן ובניו שיעברו שבעה ימי הכנה - שבעת ימי המילואים - בהם ילמדו ממשה, רבם של ישראל, את הלכות העבודה ואת האופן בו צריכה העבודה להיעשות - מתוך יראת ה' ומתוך שמחה גדולה. בימים אלה יודו לה' על שבחר בהם לתפקיד רם זה ועל רצונו להשרות שכינתו בתוך בני ישראל. בסופה של הפרשה, חותם ה' את שתי פרשיות המשכן והכהנים, באהבתו הגדולה לישראל וברצונו לשכון בתוכם לדורות עולם.

נר תמיד
לעילוי נשמת
האי גברא רבה ויקירא
הר"ר אשר וסרטיל ז"ל
ב"ר שלום ותמר הי"ד

אשר ערך
ספרי קודש רבים
בהם "שמירת שבת כהלכתה"
למהדורותיו ולמפתחותיו
במשך יובל שנים
פעל רבות להצלת רבים
מפזורות ישראל בימי עברה וזעם
להעפלתם לארץ ישראל פעם אחר פעם
עם שיבת עם ישראל לארצו
עמל בכל נפשו ובכל מאודו
ביסוד ובטיפוח מערכות החינוך וההוראה
לתורה ולתעודה בארץ הקדושה
בין כל פעליו אף זכה
להיות ממחדשי הישוב
בירושלים העתיקה
נולד בכ"ג בשבט התרפ"א
נלב"ע בשבת קודש פרשת ויצא
ט' בכסלו התשס"ט
תנצב"ה